

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی آشنایی حفاظت و نگهداری اسناد و میراث مستند

مکتوبش
مدیچله روحی

روزنامه‌های
ایران

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی آرشیوی حفظ و نگهداری اسناد و میراث مستند

نویسنده:

صدیقه روحی

ناشر چاپی:

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی آرشیوی حفظ و نگهداری اسناد و میراث مستند
۹	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۱۶	فهرست مطالب
۲۴	پیش گفتار
۲۸	DAITSS و XFUD: مهاجرت به نسل دوم حفاظت و نگهداری اسناد دیجیتال
۲۹	ارائه راهکارهایی جهت حفاظت پیشگیرانه مراکز اسنادی، آرشیوی و کتابخانه ای در مواقع بحرانی
۳۰	ارزیابی سطح کیفیت خدمات حفاظتی در کتابخانه های عمومی آذربایجان غربی ضرورت، چالشها و کاربردها استان
۳۱	آرشیو دیجیتال شیوه نوین حفاظت از منابع
۳۳	استانداردها در حفاظت پیشگیرانه معنا و کاربرد
۳۴	استفاده از فناوری نانو در مرمت اسناد
۳۶	آسیب شناسی میراث مستند
۳۷	آسیبهای وارده به اسناد و منابع با ارزش در نمایشگاهها
۳۸	الگوی برای بکارگیری پرمیس
۳۹	آموزش نگهداری و مرمت اسناد برای متولیان و خادمان اماکن متبرکه
۴۰	انواع لکه ها و الحاقات غیر اصولی موجود در اسناد آرشیوی و نسخ خطی - راهکارهای شناسایی و روشهای آسیب زدایی
۴۱	اهمیت حفاظت پیشگیرانه آرشیو در مدیریت بحران
۴۲	اهمیت مدیریت بحران جهت اجرای راهکارهای حفاظت پیشگیرانه در آرشیوها
۴۲	اشاره
۴۳	بررسی اجزای تشکیل دهنده در نسخه خطی مرشد العوام مربوط به دوره قاجاریه
۴۴	بررسی الیاف به کار رفته در کاغذهای پنج نسخه خطی قاجاری متعلقه موزه ملک
۴۵	بررسی انواع قارچهای آسیب رسان به نسخ خطی و منابع آرشیوی جهت ارائه بهتر راهکارهای مرمتی و حفاظتی
۴۶	بررسی انواع روشهای مؤثر و جدید در حفاظت و نگهداری از منابع کاغذی
۴۷	بررسی پارامترهای محیطی و عوامل مؤثر در حفاظت پیشگیرانه از میراث مکتوب

- ۴۸ ----- بررسی تأثیر اصول انبارداری در حفاظت پیشگیرانه
- ۴۹ ----- بررسی تکنیک دو نمونه نگاتیو شیشه ای مربوط به اواخر دوران قاجاریه متعلق به مجموعه دانشگاه هنر اسلامی تبریز
- ۵۰ ----- بررسی راهکارهایی برای ارائه طرح مرمت و آسیب شناسی اسناد و کتب خطی (مربوط به دوره های صفوی و قاجار)
- ۵۱ ----- بررسی روشهای حفاظت و نگهداری از نسخ خطی موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی، ایران کتابخانه و موزه آستان قدس رضوی و کتابخانه مجلس شورای اسلامی
- ۵۲ ----- بررسی روند بهینه سازی آرشیو مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران و تأثیر آن در حفاظت پیشگیرانه
- ۵۳ ----- بررسی شرایط مناسب نگهداری و حفظ مجموعه های آرشیوی و ارائه پیشنهادات و راهکارهایی جهت مرمت مقابله با زوال و آسیب رسیدن به آنها
- ۵۴ ----- بررسی فن شناسی یک نسخه قرآن خطی متعلق به یک مجموعه خصوصی در کاشان
- ۵۵ ----- بررسی عوارض جانبی چهار نمونه چسب مورد استفاده در مرمت بر مقاومت مکانیکی آثار کاغذی
- ۵۷ ----- بررسی مدیریت راهکارهای حفاظت و نگهداری اسناد مدارک و میراث مستند
- ۵۸ ----- بررسی نیازهای علمی پژوهشگران حوزه حفاظت و مرمت با سایر مراکز علمی - پژوهشی
- ۵۹ ----- بست های گیاهی در نقاشی و خوشنویسی نسخ خطی ایرانی
- ۶۰ ----- بهره گیری از ایده آرشیوهاب (Archive hub) در تسهیل و تسریع دسترسی به اسناد و حفاظت از آنها تقابل یا تعامل؟
- ۶۲ ----- بیوفیلیمهای قارچی عامل فرسودگی: کاغذ از مشاهده تا تشخیص
- ۶۳ ----- پدافند غیر عامل راهبردی استراتژیک در حفظ اسناد رقومی
- ۶۵ ----- پرداخت به اهمیت آسیب شناسی روزنامه ها و ارائه راهکارهای حفاظتی
- ۶۶ ----- پیشگیری از وقوع حادثه یا واکنش پس از وقوع حفظ میراث فرهنگی در کتابخانه های عمومی استان فارس
- ۶۷ ----- تأثیرات خشک کردن به روش انجماد (فریز در ایننگ) بر کاغذ
- ۶۸ ----- تجربه شیوه های نگهداری و حفاظت منابع دیداری-شنیداری در مرکز اسناد آستان قدس رضوی
- ۷۰ ----- چالش های استفاده از تکنولوژیهای نوین در حفاظت و نگهداری اسناد الکترونیکی
- ۷۰ ----- اشاره
- ۷۱ ----- حفاظت پیشگیرانه راهکار عملی حفظ سلامت و امنیت مجموعه ها
- ۷۲ ----- حفاظت پیشگیرانه مفهوم و اهداف آن در مراکز آرشیو
- ۷۳ ----- حفاظت پیشگیرانه نگهداری از منابع کتابخانه ای خانگی
- ۷۴ ----- حفاظت پیشگیرانه و آموزش مهارتها
- ۷۵ ----- حفاظت دیجیتال بلند مدت انتخاب و ارزیابی قالب فایل های مناسب
- ۷۷ ----- حفاظت نقشه های شرکت سهامی فرش ایران

- ۷۸ حفاظت و مرمت نسخه گنج الگنج متعلق به سال ۱۰۳۱ هجری قمری
- ۷۹ حفاظت و مرمت یک برگ وقف نامه متعلق به مسجد جامع نی ریز مورخ ۸۷۹ هجری قمری
- ۸۰ حفاظت و مرمت یک برگ سند خطی مربوط به سال ۱۳۲۱ ه.ق.
- ۸۱ حفاظت و مرمت یک برگ فرمان اشرف افغان بعد از حکومت در اصفهان (مورخ ۱۱۳۸ هجری قمری)
- ۸۲ حفاظت و مرمت یک جلد نشریه نسیم شمال
- ۸۳ حفاظت و مرمت یک طومار چرمی متعلق به موزه هگمتانه
- ۸۴ حفاظت و نگهداری منابع دبداری شنیداری: رویا تا واقعیت
- ۸۵ حفاظت و نگهداری عکسهای تاریخی در مرکز اسناد آستان قدس رضوی
- ۸۶ درآمدی بر آسیب شناسی و شیوههای نگهداری اسناد کاغذی مدیریت اسناد و مطبوعات آستان قدس
- ۸۷ راهبردهای مدیریتی حفظ و نگهداری نسخ خطی در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی در راستای تعالی سازمانی
- ۸۸ روشهای نوین در شناسایی آلودگی بیولوژیک و ضدعفونی منابع آرشیوی و کتابخانه ای
- ۸۸ اشاره
- ۹۰ شناسایی ساختاری اجزای کاغذ در دو نسخه خطی مربوط به دوره قاجار
- ۹۱ شناسایی ساختاری کاغذ و رنگهای به کار رفته در یک نقشه قالی کرمان مربوط به دوره پهلوی اول
- ۹۳ شناسایی مولکولی قارچهای مخرب آثار مکتوب قدیمی
- ۹۴ شناسایی و کنترل میکروارگانسیمهای آسیب رسان در نسخ خطی کتابخانه مرکزی تبریز
- ۹۵ فلسفه حفاظت پیشگیرانه در موزه ها و آرشیوها
- ۹۶ فن شناسی هنر تذهیب با استفاده از روشهای سنتی و نوین (دوره ایلخانی و صفوی)
- ۹۹ کاربرد فناوری لیزر در مرمت و حفاظت اسناد آرشیوی
- ۹۹ اشاره
- ۱۰۱ کاربرد لیزر در حفاظت و مرمت
- ۱۰۲ لزوم ارتباط متقابل جامعه با مراکز مرمتی در حفاظت آثار
- ۱۰۳ مختصات ارائه شده برای رقومی سازی منابع آرشیوی در زمینه رقومی سازی
- ۱۰۴ مدیریت بحران در آرشیوها راهکارهای پیشگیرانه
- ۱۰۵ مرمت جلد های لاک (روغنی) نسخه های خطی از صفویه تا قاجار
- ۱۰۶ مستندنگاری حفاظت و مرمت یک جلد قرآن خطی دوره صفویه

- ۱۰۷ ----- مستند نگاری یک جلد قرآن خطی متعلق به سال ۱۲۹۵ ه. ق
- ۱۰۸ ----- مطالعات بر حفظ و نگهداری مرکب و آثار مکتوب
- ۱۰۸ ----- اشاره
- ۱۰۹ ----- مطالعه تطبیقی روشهای نوین حفظ و نگهداری از میراث مکتوب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با کتابخانه و مرکز اسناد سه کشور پیشرفته آمریکا بریتانیا و استرالیا
- ۱۱۰ ----- مطالعه و بررسی سیستم مدیریت امنیت اطلاعات (ISMS) و نقش نیروی انسانی متخصص در کارآمدی آن
- ۱۱۱ ----- مطالعه و حفاظت سند فروش متعلق به دوره قاجار (با نگاهی خاص به نقش حفاظتی پوشش چرم در جلوگیری از آسیب های بیولوژیک)
- ۱۱۲ ----- معرفی روش مرمت دیجیتالی با استفاده از volumetric scanning برای نسخه های خطی
- ۱۱۳ ----- مواد و روشهای جدید مورد استفاده در مرمت آثار
- ۱۱۳ ----- اشاره
- ۱۱۴ ----- نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم و حفاظت پیشگیرانه از اسناد و میراث مستند
- ۱۱۵ ----- نقش پرتوافکنی اشعه گاما در حفاظت آثار قدیمی
- ۱۱۶ ----- نقش تکنولوژی و فناوری نوین در حفاظت پیشگیرانه
- ۱۱۷ ----- نقش تکنولوژی و فناوریهای نوین در حفاظت پیشگیرانه
- ۱۱۹ ----- نقش دانش و مهارت حرفه ای مرمتگران اسناد و کتب در مدیریت حفاظت پیشگیرانه و پایش از آثار کتابخانه ای و آرشیوی
- ۱۲۰ ----- نقش حفاظت پیشگیرانه در مدیریت بحران
- ۱۲۱ ----- نقش سازمان اسناد و کتابخانه ملی در ارتقاء دانش جامعه در حوزه حفاظت و نگهداری اسناد
- ۱۲۲ ----- نقش مدیریت دانش در حفاظت پیشگیرانه مواد و اسناد آرشیوی در موقعیت های بحرانی
- ۱۲۳ ----- نگاهی به مبانی حفظ و مرمت میراث خوشنویسی موقوفه با تأکید بر زیارت نامه ها
- ۱۲۴ ----- نگاهی به نقشه های قدیمی و لزوم حفظ و مرمت این آثار به عنوان اسناد تاریخی
- ۱۲۵ ----- درباره مرکز

خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی آرشیوی حفظ و نگهداری اسناد و میراث مستند

مشخصات کتاب

سرشناسه: همایش ملی آرشیوی ایران (چهارمین : 1391 : تهران)

عنوان و نام پدیدآور: خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی آرشیوی: حفاظت و نگهداری اسناد و میراث مستند/ به کوشش صدیقه روحی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، 1391.

مشخصات ظاهری: 15ص.

فروست: پژوهش های آرشیوی

شابک: 60000 ریال: 9-325-446-964-978

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: The abstract of the national conference of preservation conservation of documentary heritage.

موضوع: آرشیو -- مدیریت -- کنگره ها

مواد آرشیوی -- نگهداری و مرمت

شناسه افزوده: روحی، صدیقه، گردآورنده

شناسه افزوده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

رده بندی کنگره: CD950/8 1391

رده بندی دیویی: 025/1714

شماره کتابشناسی ملی: 2749988

دسترسی و محل الکترونیکی: آدرس الکترونیکی منبع

خیراندیش دیجیتال: انجمن مددکاری امام زمان (عج) اصفهان

ویراستار کتاب: خانم شهناز محققیان

ص: 1

اشاره

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسنامه خلاصه مقالات (چهارمین: 1391: تهران)

عنوان و نام پدیدار: خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی: آرشیوی حفاظت و نگهداری اسناد و میراث مستند/ به کوشش صدیقه روحی

مشخصات نشر: تهران سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران 1391

مشخصات ظاهری: 114 ص.

شابک: 978-964-446-325-9

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: آرشیو -- مدیریت -- کنگره ها

موضوع: مواد آرشیوی -- نگهداری و مرمت

شناسه افزوده: روحی، صدیقه، گردآورنده

شناسه افزوده: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

رده بندی کنگره: 1391 8- / CD 950

رده بندی دیویی: 025/1714

شماره کتابشناسی ملی: 2749988

ص: 2

چهارمین همایش ملی آرشیوی حفاظت و نگهداری اسناد و میراث مستند

ص: 3

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

خلاصه مقالات چهارمین همایش ملی: آرشیوی حفاظت و نگهداری اسناد و میراث مستند

به کوشش: صدیقه روحی

ناشر سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

شمارگان 500 نسخه / چاپ اول 1391

طراح جلد علیرضا بخشی

چاپ و صحافی: سپهر

ناظر فنی: نصرت اله امیرآبادی

بها: 6000 تومان

نشانی تهران بزرگراه شهید حقانی (غرب به شرق) بعد از ایستگاه مترو، بلوار کتابخانه ملی

تلفن فروشگاه 81623318-81623315-88941946

دورنگار: 88947496

وب گاه: www.nlai.ir

پست الکترونیک انتشارات: Publication@nlai.ir

ص: 4

چهارمین همایش ملی آرشیوی حفاظت و نگهداری اسناد و میراث مستند

به کوشش صدیقه روحی

پژوهشهای آرشیوی

ص: 5

DAITSS و XFUD مهاجرت به نسل دوم حفاظت و نگهداری اسناد دیجیتال ملیکا دهقان ابراهیمی فرناز، فرازی...19

ارائه راهکارهایی برای حفاظت پیشگیرانه مراکز اسنادی، آرشیوی و کتابخانه ای در مواقع بحرانی حوریه، صدیقی... نسرين نصير زاده، زینب وفایی...20

ارزیابی سطح کیفیت خدمات حفاظتی در کتابخانه های عمومی استان آذربایجان غربی ضرورت، چالشها و کاربردها، فرحناز فتح اله زاده...21

آرشیو دیجیتال شیوه نوین حفاظت از منابع میترا حیدر تأمینی، حامد علیپور حافظی...22

استانداردها در حفاظت پیشگیرانه معنا و کاربرد رویا پورنقی...24

استفاده از فناوری نانو در مرمت اسناد افسانه تیموری خانی، طاهره یعقوب پور...25

آسیب شناسی میراث مستند، صابره حقدوست مقدم...27

آسیبهای وارده به اسناد و منابع با ارزش در نمایشگاه ها، شهناز بهلولی...28

الگوی برای بکارگیری پرمیس به منظور حفاظت از اسناد دیجیتالی شده سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران ملیحه درخوش...29

آموزش نگهداری و مرمت اسناد برای متولیان و خادمان اماکن متبرکه طاهره یعقوب پور، افسانه تیموری خانی...30

انواع لکه ها و الحاقات غیر اصولی موجود در اسناد آرشیوی و نسخ خطی راهکارهای شناسایی و روشهای آسیب زدایی، رقیه محمودی فاطمه قدرتی...31

- 32... اهمیت حفاظت پیشگیرانه آرشیو در مدیریت بحران، رضا تاج آبادی رضوان السادات میر اسد الله محمد رحیمی، سمیه، شعبانی...
- 33... اهمیت مدیریت بحران جهت اجرای راهکارهای حفاظت پیشگیرانه در آرشیوها معصومه انگورج تقوی، رقیه محمودی...
- 34... بررسی اجزای تشکیل دهنده در نسخه خطی مرشد العوام مربوط به دوره قاجاریه، کوثر کربلایی میرزا شهربابکی، محسن محمدی
آچاچلویی...
- 35... بررسی الیاف به کار رفته در کاغذهای پنج نسخه خطی قاجاری متعلق به موزه، ملک سوگند نقوی، محسن محمدی آچاچلویی...
- 36... بررسی انواع قارچ های آسیب رسان به نسخ خطی و منابع آرشیوی جهت ارائه راهکارهای مناسب مرمتی و حفاظتی، معصومه السادات
هاشمی...
- 37... بررسی انواع روشهای مؤثر و جدید در حفاظت و نگهداری از منابع کاغذی ریحانه نوری میسا، محمد حسن زاده...
- 38... بررسی پارامترهای محیطی و عوامل مؤثر در حفاظت پیشگیرانه از میراث مکتوب، قدیر صادقرزاده...
- 39... بررسی تأثیر اصول انبار داری در حفاظت پیشگیرانه، سرور گیلانی...
- 40... بررسی تکنیک دو نمونه نگاتیو شیشه ای مربوط به اواخر دوران قاجاریه، متعلق به مجموعه دانشگاه هنر اسلامی تبریز محسن محمدی
آچاچلویی، نگار قربانی...
- 41... بررسی راهکارهایی برای ارائه طرح مرمت و آسیب شناسی اسناد و کتب خطی (مربوط به دوره های صفوی و قاجار) معصومه السادات
هاشمی آسیه داورپناه...
- 42... بررسی روشهای حفاظت و نگهداری از نسخ خطی موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی، ایران کتابخانه و موزه آستان قدس رضوی و
کتابخانه مجلس شورای اسلامی زینب صفوی...
- 43... بررسی روند بهینه سازی آرشیو مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران و تاثیر آن در حفاظت پیشگیرانه زهره مرادخانی، محمد اسماعیل
تیموری، اکرم السادات میرمنتهایی...

بررسی شرایط مناسب نگهداری و حفظ مجموعه های آرشیوی و ارائه پیشنهادات و راهکارهایی جهت مرمت مقابله با زوال و آسیب رسیدن به آنها فرید، کامگار...44

بررسی فن شناسی یک نسخه قرآن خطی متعلق به یک مجموعه خصوصی در کاشان، حکیمه افشاری نژاد محسن، یونسی بیدگلی...45

بررسی عوارض جانبی چهار نمونه چسب مورد استفاده در مرمت بر مقاومت مکانیکی آثار کاغذی زهره مرادخانی مهناز عبدالله خان گرجی، رضا وحید زاده صدیقه روحی، رقیه، محمودی...46

بررسی مدیریت راهکارهای حفاظت و نگهداری اسناد، مدارک و میراث مستند، اکبر شیخ...48

بررسی نیازهای علمی پژوهشگران حوزه حفاظت و مرمت با سایر مراکز علمی پژوهشی، ملیحه، مهدی آبادی...49

بستهای گیاهی در نقاشی و خوشنویسی نسخ خطی ایرانی امیر حسین کریمی مهدی حسینی...50

بهره گیری از ایده آرشیو هاب (Archive hub) در تسهیل و تسریع دسترسی به اسناد و حفاظت از آنها تقابل یا تعامل؟، امیر رضا اصنافی، مریم پاکدامن نائینی نگین نیکومنظری...51

بیوفیلم های قارچی عامل فرسودگی کاغذ از مشاهده تا تشخیص، پریسا محمدی، بنت الهدی سرگزی سارا غروی...53

پدافند غیر عامل: راهبردی استراتژیک در حفظ اسناد رقومی، معصومه دالوند مرجان خجسته فر...54

پرداخت به اهمیت آسیب شناسی روزنامه ها و ارائه راهکارهای حفاظتی، سالمه برهانی...56

پیشگیری از وقوع حادثه یا واکنش پس از وقوع حفظ میراث فرهنگی در کتابخانه های عمومی استان فارس، فاطمه صفری راد...57

تأثیرات خشک کردن به روش انجماد (فریز در ایننگ) بر کاغذ، سرور گیلانی...58

تجربه شیوه های نگهداری و حفاظت منابع دیداری شنیداری در مرکز اسناد آستان قدس رضوی حمید ژیان پور...59

چالشهای استفاده از تکنولوژیهای نوین در حفاظت و نگهداری اسناد الکترونیکی صغری درزی خلردی فاطمه درزی، خلردی...61

حفاظت پیشگیرانه راهکار عملی حفظ سلامت و امنیت مجموعه ها رویا پورنقی...62

حفاظت پیشگیرانه مفهوم و اهداف آن در مراکز آرشیو، سمیه مجیدی، حامد علیپور، حافظی...63

حفاظت پیشگیرانه نگهداری از منابع کتابخانه ای خانگی، محمد هاشم زاده...64

حفاظت پیشگیرانه و آموزش مهارتها، حمیده سلطانعلی دستجردی...65

حفاظت دیجیتال بلند مدت مروری بر معیارهای انتخاب فایلها مناسب زهرا بتولی...66

حفاظت نقشه های شرکت سهامی فرش ایران شهربانو کوهساریان...68

حفاظت و مرمت نسخه گنج الکنج متعلق به سال 1031 هجری قمری، فاطمه جبرائیلی فریده رضائی، هشی مژگان تاجران...69

حفاظت و مرمت یک برگ و قفنامه متعلق به مسجد جامع نی ریز مورخ 879 هجری قمری، نعیمه، ویسانیان...70

حفاظت و مرمت یک برگ سند خطی مربوط به سال 1321 ه. ق.، هادی دهقان پور...71

حفاظت و مرمت یک برگ فرمان اشرف افغان بعد از حکومت در اصفهان (مورخ 1138 هجری قمری)، نیره محمدیان فخر...72

حفاظت و مرمت یک جلد نشریه نسیم شمال منظر نیک یار...73

حفاظت و مرمت یک طومار چرمی متعلق به موزه هگمتانه بابک حجتی، عباس عابد اصفهانی، حمید فرهمند بروجنی...74

حفاظت و نگهداری منابع دیداری شنیداری رویا تا واقعیت، رویا امین الرعایا...75

حفاظت و نگهداری عکسهای تاریخی در مرکز اسناد آستان قدس رضوی مهدی حسامی...76

درآمدی بر آسیب شناسی و شیوه های نگهداری اسناد کاغذی مدیریت اسناد و مطبوعات آستان قدس حسن امیرزاده، کاظم جهانگیری
77...

راهبردهای مدیریتی حفظ و نگهداری نسخ خطی در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی در راستای تعالی سازمانی، رضیه یزدان نیا،
معصومه عادل اسفنجانی...78

روشهای نوین در شناسایی آلودگی بیولوژیک و ضدعفونی منابع آرشیوی و کتابخانه ای، نگار رئیس، نیا...79

شناسایی ساختاری اجزای کاغذ در دو نسخه خطی مربوط به دوره قاجار، محدثه حسینی صومعه، محسن محمدی آچاچلویی...81

شناسایی ساختاری کاغذ و رنگهای به کار رفته در یک نقشه قالی کرمان مربوط به دوره پهلوی اول، محبوبه نخعی، امرودی، محسن
محمدی آچاچلویی...82

شناسایی مولکولی قارچهای مخرب آثار مکتوب قدیمی، مریم سردابی، پریسا، محمدی، محبوبه ضربایی سارا، غروی...84

شناسایی و کنترل میکروارگانیسم های آسیب رسان در نسخ خطی کتابخانه مرکزی تبریز مژگان خلیلی، زنونز...85

فلسفه حفاظت پیشگیرانه در موزه ها و آرشیوها، سیده سمیه محسنیان...86

فن شناسی هنر تذهیب با استفاده از روشهای سنتی و نوین (دوره ایلخانی و صفوی) آزاده، محبعلی...87

کاربرد طیف سنجی مادون قرمز تبدیل فوریه در بررسی ساختاری کاغذ و چسب استفاده شده در صحافی یک نسخه خطی جزء دوازدهم
قرآن کریم مربوط به اواخر دوره قاجار نجمه خاتون، میری محسن محمدی آچاچلویی...89

کاربرد فناوری لیزر در مرمت و حفاظت اسناد آرشیوی رضوان السادات میر اسد الله رضا تاج آبادی، محمد رحیمی، سمیه شعبانی...90

کاربرد لیزر در حفاظت و مرمت، محبوبه شکوهیان...92

لزوم ارتباط متقابل جامعه با مراکز مرمتی در حفاظت آثار فاطمه آزادی نقش فرحناز فتح اله زاده...93

مختصات ارائه شده برای رقومی سازی منابع آرشیوی در منابع موجود در زمینه رقومی سازی مجید نبوی...94

مدیریت بحران در آرشیوها راهکارهای پیشگیرانه، حامد علیپور حافظی، فرحناز فتح اله زاده...95

مرمت جلد‌های لاک‌ی (روغنی) نسخه‌های خطی از صفویه تا قاجار ایوب جوانکارفومنی...96

مستندنگاری حفاظت و مرمت یک جلد قرآن خطی نفیس دوره صفویه، حمید، ملکیان فاطمه، قدرتی، رقیه، محمودی...97

مستندنگاری یک جلد قرآن خطی متعلق به سال 1295 ه.ق، شهناز بهلولی ریزی، عبدالله فولادی...98

مطالعات بر حفظ و نگهداری مرکب و آثار مکتوب، لیلا بیدار...99

مطالعه تطبیقی روشهای نوین حفظ و نگهداری از میراث مکتوب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با کتابخانه و مرکز اسناد سه کشور

پیشرفته آمریکا بریتانیا و استرالیا خدیجه مرادی...100

مطالعه و بررسی سیستم مدیریت امنیت اطلاعات (ISMS) و نقش نیروی انسانی متخصص در کارآمدی، آن اشرف نقی

مهرطبایی...101

مطالعه و حفاظت سند فروش متعلق به دوره قاجار (با نگاهی خاص به نقش حفاظتی پوشش چرم در جلوگیری از آسیبهای بیولوژیک)،

آزاده، قبادی...102

معرفی روش مرمت دیجیتال با استفاده از volumetric scanning برای نسخه‌های خطی اکرم سکوتی، بخشایش سمیه بنزاده...103

مواد و روشهای جدید مورد استفاده در مرمت آثار، منیره محمدزاده مقدم...104

نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم و حفاظت پیشگیرانه از اسناد و میراث مستند، محمد حدادی، مریم افشارپور...105

نقش پرتوافکنی اشعه گاما در حفاظت آثار قدیمی، محمد صادق عبدالهی...106

نقش تکنولوژی و فناوری نوین در حفاظت پیشگیرانه اکرم کوچکی...107

نقش تکنولوژی و فناوریهای نوین در حفاظت پیشگیرانه، نگاریوسفی، زینب فضائی قر بلاغ...108

نقش دانش و مهارت حرفه ای مرمگران اسناد و کتب در مدیریت حفاظت پیشگیرانه و پایش از آثار کتابخانه ای و آرشیوی، فریبا مجیدی،

سحر جعفری...110

نقش حفاظت پیشگیرانه در مدیریت بحران زهرا حیدری پناه کبری حاجیوند، غلامی زهرا نجفی...111

نقش سازمان اسناد و کتابخانه ملی در ارتقاء دانش جامعه در حوزه حفاظت و نگهداری اسناد معصومه انگورج، تقوی، محمد

حدادی...112

نقش مدیریت دانش در حفاظت پیشگیرانه مواد و اسناد آرشیوی در موقعیتهای، بحرانی مهتاب، تیموری یوسف صدیقی میترا

، ارفعی...113

نگاهی به مبانی حفظ و مرمت میراث خوشنویسی موقوفه با تأکید زیارت نامه ها علی نعمتی بابایلو...114

نگاهی به نقشه های قدیمی و لزوم حفظ و مرمت این آثار به عنوان اسناد تاریخی هادی زندکریمی، مسعود باقر زاده کثیری علی نعمتی

بابایلو...115

ص: 13

با بررسی آثار ارزشمند تاریخی ایران به ویژه پس از ظهور اسلام عظمت تاریخ و تمدن و جلوه هنر ایرانی - اسلامی که بیانگر ظرفیتهای فکری فرهنگی و عاطفی این سرزمین است آشکار میگردد

اندیشمندان و هنرمندان این مرز و بوم در تمام ادوار تاریخی دست به خلق آثار با ارزش علمی هنری زده اند تا آنجا که قسمتی از افتخارات تمدن و فرهنگ بشری را به خود اختصاص داده است.

رشد و توسعه جوامع و درک اهمیت حفاظت و نگهداری این مجموعه ها به ویژه اسناد و میراث مستند، سبب گردید تا یکی از اهداف اولیه تأسیس کتابخانه ها، موزه ها و به ویژه آرشیوها در سراسر جهان حفظ و پاسداشت آثار مهم تاریخی نظیر اسناد متنی (اسناد و نسخه های خطی) اشیای گرافیکی (نقاشیها و طراحیها) و مواد دیداری و شنیداری (نوارهای صوتی و تصویری) باشد

از آنجائی که بر اساس قانون سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، عهده دار گردآوری، حفاظت، سازماندهی و اطلاع رسانی اسناد از یک سو و کتابها و سایر منابع کتابخانه ای از سوی دیگر به مثابه میراث مستند اسلام و ایران که جزئی از موارث بشری را تشکیل میدهد است پایبندی سازمانها به تدابیر استانداردهای جهانی و یا حداقل بهبود شیوه های تولید نگهداری و انتقال آنها می تواند گامی مؤثر در طولانی شدن عمر این میراث مستند و جلوگیری از صرف هزینه های بسیار گزاف مرمت محسوب شود.

متأسفانه در اثر عدم استفاده صحیح از مواد موجود در طبیعت، عوامل مخرب

متعدد محیطی (مانند رطوبت نور و آلودگیهای جوی) بیولوژی (مثل، باکتریها قارچها حشرات و جوندگان) سوانح و بلایای گوناگون (نظیر زلزله، سیل و آتش سوزی) و انسانی (همچون غفلتها و به کارگیری شیوه های نامناسب حفاظت نگهداری و مرمت) پیوسته این آثار را تهدید و در معرض تخریب و نابودی قرار داده است. به همین منظور، میباید اقداماتی برای رفع آسیب های وارده اعمال شود، به شکلی که با گذشت زمان این اقدامات خود عاملی برای تخریب بیشتر این آثار نگردد. از این رو همکاری با متخصصان به ویژه حفاظت گران و پژوهشگران امر حفاظت آثار تاریخی فرهنگی میتواند برای شناخت جنبه های وجودی این آثار به منظور تصمیم گیری های مدیریتی، مؤثر و کارآمد باشد.

اینک با تأییدات خداوند متعال معاونت اسناد ملی پس از برگزاری موفقیت آمیز سه همایش ملی آرشیو برای همه چهارمین همایش آرشیوی را با محوریت حفاظت و نگهداری به مناسبت روز اسناد ملی و میراث مستند در تاریخ 19 اردیبهشت سال 1391 برگزار می کند در این راستای جلسات متعدد محورهای اصلی همایش تعیین گردید.

در این، همایش سه سرفصل اصلی:

- حفاظت پیشگیرانه (شامل نقش تکنولوژی و فناوری های نوین مدیریت بحران و نیروی انسانی متخصص در حفاظت پیشگیرانه)؛ - مرمت میراث مستند (شامل: مواد و روشهای جدید مورد استفاده در مرمت آثار، آسیب شناسی و فن شناسی با استفاده از روشهای نوین یا مطالعات تطبیقی)؛

- شیوه های مدیریتی در بهبود حفاظت از این میراث (شامل: ارتباط متقابل جامعه با مراکز مرمتی در حفاظت آثار و ارتباط متقابل مراکز مرمتی با سایر مراکز علمی پژوهشی به عنوان محورهای اصلی مشخص شد و طی فراخوانی این محورها بر روی پایگاه اطلاع رسانی سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران قرار گرفت. دبیرخانه همایش در مهلت مقرر تعیین شده 100 چکیده مقاله با عناوین مختلف دریافت نمود که با کمک استادان بزرگوار مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت 84 عنوان چکیده مقاله پذیرفته شد که در کتاب پیش رو تقدیم علاقه مندان

گردیده است.

در اینجا قدردان و سپاسگزار همراهی و مساعدت مسئولان سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، به خصوص جناب آقای دکتر صلاحی ریاست محترم سازمان و اعضای کمیته علمی و مسئولان دستگاههای مشارکت کننده زیر هستیم:

اداره کل آرشیو و کتابخانه های صدا و سیما

دانشگاه هنر اصفهان

دانشگاه هنر تهران

سازمان کتابخانه ها موزه ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

کتابخانه موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

مرکز اسناد بنیاد شهید و امور ایثارگران

مرکز اسناد و تاریخ دیپلماسی وزارت امور خارجه

مرکز اسناد و کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران

موزه ملی ایران

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

امید است این همایش با فراهم آوردن تعامل مناسب متخصصان حوزه حفظ و نگهداری اسناد آرشیوی و کتب با سایر رشته ها نظیر مرمت آثار تاریخی و فرهنگی، علوم شیمی بیولوژی و تاریخ زوایای پنهان مربوط به حفاظت و نگهداری اسناد میراث مستند را با توجه به گستردگی و تنوع ساختار آنها مورد بررسی قرار دهد و بتواند به راهکارهای مناسب و اجرائی دست یابد از زحمات همکاران معاونت اسناد ملی ایران به ویژه سرکار خانم روحی مدیرکل حفاظت و نگهداری و همکاران محترم ایشان که در برگزاری همایش تلاش ویژه ای را انجام دادند تشکر و قدردانی می گردد

غلامرضا عزیزی

معاون اسناد ملی

چکیده

حفاظت و حراست از اسناد و مدارک و همچنین تبدیل این اسناد به فرمتهایی با قابلیت دسترسی آسان و ماندگار در عصر تکنولوژی برای ارائه خدمات می تواند یکی از مهمترین نقشها را در آرشیو اسناد دیجیتالی داشته باشد. بنابراین یافتن روشهای مطمئن و قابل اعتماد که با پیشرفت تکنولوژی نیز هماهنگ باشند و بتوان به عنوان معتبرترین و مقبول ترین روش نگهداری اسناد و اطلاعات از آن یاد کرد، بسیار ارزشمند خواهد بود نگهداری دیجیتالی طولانی مدت در حقیقت روش جدیدی در دسترسی به داده های دیجیتالی برای مدت طولانی است که باعث نگهداری حفظ بازیابی و تفسیر آنها در آینده خواهد شد. این مقاله میکوشد ابتدا DAITSS را که یک نرم افزار حفظ و نگهداری توسعه یافته است و توسط مرکز اتوماسیون کتابخانه فلوریدا برای آرشیو دیجیتال فلوریدا (FDA) تهیه شده، و همچنین XFUD که یک فرمت XML داده ها در پیاده سازی فناوری بسته بندی OASIS مبتنی بر اطلاعات در پروژه CASPAR میباشد را معرفی نماید، سپس مزایا و معایب هر کدام را برشمارد و به مقایسه آنها بپردازد و در انتها بر پایه ی نتایج بدست آمده و بررسیهای انجام شده، روشی را جهت بکارگیری در آرشیو دیجیتال کشور برای نگهداری و بازیابی طولانی مدت اطلاعات پیشنهاد دهد.

کلیدواژه ها: حفاظت، آرشیو دیجیتال داده های دیجیتالی، بازیابی اطلاعات

ص: 19

1- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه الزهرا Melika_Deaghan@yahoo.com

2- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه پیام نور مشهد Farnazfarazi@yahoo.com

ارائه راهکارهایی جهت حفاظت پیشگیرانه مراکز اسنادی، آرشیوی و کتابخانه ای در مواقع بحرانی

حوریه صدیقی، (1) نسرین نصیرزاده (2) زینب وفایی (3)

چکیده

آرشیوها، از جایگاه پراهمیتی به عنوان هویت تاریخی ملت‌ها برخوردارند. بنابراین امر حفاظت در مجموعه های آرشیوی و مراکز اسناد و کتابخانه ای یک مسئله اساسی است مراکز آرشیوی و کتابخانه ای سازمانهای مختلفی هستند که نقش عمده ای در حفاظت مواد کتابی و غیر کتابی دارند در این میان حفاظت پیشگیرانه روشی است که اصالت اثر را حفظ کرده و نیاز به اقدامات مرمتی را کاهش میدهد و از آنجا که موضوع مدیریت بحران در حوزه های مختلف مطرح است، کتابخانه ها و مراکز آرشیوی نیز به عنوان مراکز اطلاع رسانی از این امر مستثنی نیستند. این مقاله با هدف کمک به مسئله حفاظت و نگهداری منابع آرشیوی و کتابخانه ای و ارائه چند راهکار کاربردی برای حفاظت فیزیکی و محتوایی اسناد و مواد آرشیوی، سعی بر این دارد که با شناسایی عوامل تهدید کننده و آسیب رسان در موقعیتهای بحرانی مراکز آرشیوی و کتابخانه ای را یاری دهد

کلید واژه ها: حفاظت پیشگیرانه، مدیریت بحران، مراکز آرشیوی، کتابخانه ها

ص: 20

1- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه تربیت مدرس h.sadighi@modares.ac.ir

2- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه تربیت مدرس n.nasirzadeh67@gmail.com

3- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه تربیت مدرس Vafaeiz@yahoo.com

این مقاله به تحلیل کاربردی بر ارزیابی سطح کیفیت خدمات حفاظتی در کتابخانه های عمومی استان آذربایجان غربی برای آگاهی از نقاط قوت و ضعف کتابخانه ها در این مورد و ارائه راهکارهای مناسب پرداخته است. روش پژوهش پیمایشی است و از پرسشنامه برای جمع آوری داده ها استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل 46 کتابخانه عمومی استان آذربایجان غربی است. یافته های پژوهش در جداول ارائه شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که کتابخانه های استان آذربایجان غربی از نظر ایمنی در شرایط مناسب قرار ندارند به دلیل مسائل اقتصادی و کمبود بودجه و گاه ضعف مدیریت به تجهیزات و آموزشهای لازم جهت مسائل ایمنی توجهی نمی شود. وسایل و امکانات موجود بسیار ساده و ابتدایی بوده و مناسب برای مقابله با حوادث احتمالی نمی باشند 95/65 درصد کتابخانه ها دارای سیستم اعلام خطر نیستند و سایر سیستمهای ایمنی نیز تقریباً وضعیتی مشابه دارند تنها 91/3 درصد کارکنان دوره اطفاء حریق دیده اند و تنها ساختمان 50 درصد کتابخانه ها ضد زلزله است. برای حفاظت از منابع بیشتر به توان نیروی کار کتابدار تکیه شده است و از امکانات و سیستمهای پیشرفته ایمنی در کتابخانه های مورد بررسی اثری یافت نمیشود شرایط ایمنی در حالت کلی بسیار نامناسب میباشد در انتها جهت بهبود وضعیت ایمنی در کتابخانه ها پیشنهاداتی ارائه شده است.

کلید واژه ها ایمنی، معماری کتابخانه های عمومی آذربایجان غربی، چالش ها

چکیده

در زمانهای دور لوح های سنگی و گلی سالها به عنوان ابزار حفظ اسناد و اطلاعات مردم باستان مورد استفاده قرار می گرفت اما امروزه میلیونها خبر عکس و فیلم در هر ثانیه تولید و به سراسر جهان مخابره میشود در عصر اطلاعات و ارتباطات دیجیتال که جهان بصورت دهکده ای در آمده روز به روز با گسترش و تبادل سریع تر اطلاعات اهمیت به کارگیری منابع و اسناد دیجیتالی به شکل چشمگیری افزایش پیدا کرده و برای تأمین بخشهای مهمی از نیازهای اطلاعاتی، آموزشی علمی و دیگر جنبه های زندگی مورد استفاده قرار گرفته است. در آرشیوهای دیجیتالی، بر خلاف آرشیوهای سنتی مانند کاغذ و نوارهای ویدئویی یا عکسهای کاغذی که به مرور زمان از کیفیت آنها کاسته می شود، از کیفیت محتوای منابع دیجیتال کاسته نمی شود. در آثار دیجیتالی به هیچ عنوان کیفیت نسخه کپی برداری شده پایین تر از اصل اثر نبوده و کیفیت منابع دیجیتال حفظ می شود برای نگهداری محتوای آرشیو فیزیکی فضای بسیار زیادی نیاز می باشد ولی در آرشیو دیجیتال پس از ایجاد امکانات کامپیوتری اولیه، فضای موجود قابل قیاس با آرشیو فیزیکی نیست یکی از مهمترین اشکالات آرشیو سنتی این است که محتوای آرشیوی در هر زمان فقط توسط یکی از کاربران قابل استفاده است در حالی که در آرشیو دیجیتال بطور همزمان کاربران زیادی بدون هیچگونه محدودیت می توانند از یک منبع آرشیوی استفاده کنند. دسترسی با سرعت بالا به محتوای آرشیو دیجیتال و امکان جمع انواع منابع متنی، صوتی و تصویری در یک سیستم واحد از ویژگیهای مهم آن میباشد و با داشتن یک دستگاه کامپیوتر دسترسی به انواع منابع انجام می شود و برای بهره برداری از آنها به دستگاههای دیگری نیاز نیست. انواع مختلفی از حافظه های مغناطیسی نوری و الکترونیکی با گنجایشها و کاربریهای

ص: 22

1- کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی Mitratamini@yahoo.com

2- کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی؛ مدیر عامل شرکت خدمات کتابداری و اطلاع رسانی علیپور،

H_alipour2956@yahoo.com

مختلف در دسترس است و میتوان متناسب با هزینه کارآیی و نوع کاربردی مورد نظر، حافظه مورد نیاز را انتخاب کرد.

در این بحث آرشیوهای دیجیتالی و مزایا و معایب آنها، حافظه های منابع دیجیتال نرم افزارهای آرشیو تبدیل آرشیوهای سنتی به دیجیتالی و راهکارهای حفاظتی و مدیریتی این آرشیوها مورد بررسی قرار می گیرد.

کلیدواژه ها آرشیو دیجیتالی آرشیو، سنتی منبع دیجیتالی، حفاظت منابع مدیریت منابع، نرم افزار آرشیو

ص: 23

چکیده

به تمام فعالیتهایی که برای اجرای مناسبترین معیارها با ایجاد بهترین شرایط نگهداری به منظور مهار عوامل تخریب بر روی آثار فرهنگی، تاریخی در مخازن، نمایشگاهها و هنگام جابجایی آثار مزبور انجام میگردد، حفاظت پیشگیرانه گفته می شود. امروزه به دلیل کاهش بودجه و تغییر مداوم مدیران سازمانها خط مشی مشخصی برای حفاظت پیشگیرانه که عملی و کاربردی باشد وجود ندارد. به منظور حصول شرایط مطلوب در مراکز آرشیوی و موزه ای نیاز است تمهیدات ویژه ای اندیشیده و بکار گرفته شود. این تمهیدات غالباً از استانداردها استخراج می شوند. استاندارد در واقع سند موافقت نامه شامل مشخصات فنی یا سایر ضوابط دقیقی است که به طور مداوم به عنوان قوانین دستورالعملها، تعاریف و ویژگیها برای اطمینان از متناسب بودن، مواد محصولات فرآیندها و خدمات در راستای هدف خود استفاده می شود در دنیای واقعی مشکلات بسیاری در استفاده از استانداردها در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم وجود دارد البته اوضاع در کشورهای توسعه یافته بهتر نیست اینکه واقعاً این استانداردها چه هستند و از کجا آمده اند؟ بر چه اساسی ایجاد شده اند؟ در چه مواردی استفاده میشوند؟ آیا هیچ مزیتی در وفادار ماندن به آنها وجود دارد؟ چگونه میتوان از آنها بهره برد؟ و چگونه از خطرات آن اجتناب کرد؟ این سوالات موضوعاتی است که در این مقاله بررسی خواهد شد و پاسخ به این سوالات شاید نگاهی منتقدانه به بحث استانداردسازی در سطح بین المللی حفاظت پیشگیرانه ایجاد نماید چراکه جالب است بدانیم برای نمونه در کشورهایی همچون عراق و هند بیش از استانداردهای بین المللی در حفاظت پیشگیرانه از تجربیات عملی خود در اداره موزه ها و آرشیوها استفاده میشود و بسیاری از کشورهای پیشرفته استانداردهای مربوط به خود را در امر حفاظت دارند.

کلیدواژه ها حفاظت حفاظت پیشگیرانه استانداردهای بین المللی، استانداردسازی

ص: 24

چکیده

فناوری نانو فناوری جدیدی است که تمام دنیا را فرا گرفته است. به تعبیر دقیق تر «فناوری نانو بخشی از آینده نیست بلکه همه آینده است». علم و فناوری نانو (نانو علم و نانو تکنولوژی) توانایی بدست گرفتن کنترل ماده در ابعاد نانومتری (ملکولی) و بهره برداری از خواص و پدیده های این بعد در مواد ابزارها و سیستمهای نوین است. علوم و فناوری نانو موجب تحول در علم مواد شده و توسعه گسترده ای از مواد جدید و بهبود یافته به وسیله نانو ساختارها را به دنبال دارد. این پیشرفتهای برای صنعت کاغذ میتواند از اهمیت حیاتی برخوردار باشد

صنعت کاغذ، سالهای زیادی است که از اصول علوم و فناوری نانو به ویژه در زمینه شیمی تر برای توسعه سیستمهای نگهداری بهره گرفته است. یک سیستم نانو، ذره اولیه - که هنوز هم مورد استفاده قرار میگیرد - یک نانو ذره آنیونی (سیلیکای کلونیدی) و نشاسته کاتیونی را با هم ترکیب می کند. نسل بعدی این سیستم که در سال 1992 به وجود آمد شامل ذرات سیلیکای ساختاری با طراحی خاص است که به منظور ترکیب با پلی اکریلامید کاتیونی (C-PAM) سنتزی به وجود آمده اند و مشخص شده است که ساختار بسیار مرتب این نانوذرات موجب واکنش بهتر آنها با C-PAM میشوند

در سالهای اخیر فناوری نانو در مرمت اسناد کاغذی کاربردهای عملی پیدا کرده است نانو ذرات جهت ترمیم اسناد کاغذی قدیمی که اسید موجود در جوهر سبب از بین رفتن الیاف سلولزی آنها شده است به کار برده شده اند. اکنون CSGI پیشرفته ترین روشهای مبتنی بر نانو است که در نقاط مختلف جهان از آن برای

ص: 25

1- دانشجوی دکترای کتابداری و اطلاع رسانی و کارشناس فهرست نویسی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.، a- teymourkhani@yahoo.com

2- رئیس گروه فهرست نویسی منابع کتابی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. teymourikhani@gmail.com

حذف اسید از کاغذ استفاده می‌شود.

این مقاله بر آن است که استفاده و کاربرد فناوری نانو را در کاغذ و مرمت اسناد کاغذی به تصویر بکشد

کلید واژه ها: فناوری نانو، مرمت، اسناد کاغذی

ص: 26

چکیده

تنها رشته ای که میراث دانش بازمانده از تمدنهای گذشته را به امروز متصل نگاه میدارد همان آثار مکتوبی است که در کتابخانه های سراسر دنیا ذخیره و نگهداری میشوند حفاظت از این دانش برای اذهان کنجکاو و آیندگان مسئولیت اولیه کتابداران، متصدیان آرشیو و مسئولین مرکز اسناد میباشد. زوال و فساد کاغذی که برای نگارش و چاپ در طی چند قرن گذشته بکار رفته امری بدیهی است. در موارد خاصی دیده شده که کاغذ کتابها و اسنادی که هنوز مدت طولانی از عمرشان نگذشته نیز به زردی گراییده و شکننده شده است علت این تغییرات به ترکیبات شیمیایی کاغذ وجود عوامل آسیب رسان از قبیل قارچها و آفتها و تاحد زیادی نیز زاییده ی شرایط نامطلوب مخازن و گنجینه هاست. تجربه ثابت کرده است که رطوبت نه تنها مواد آلی را تخریب میکند بلکه شرایط لازم برای رشد و تکثیر قارچها و آفات را فراهم می آورد بنابراین انتخاب مخزن تجهیزات مورد نیاز، مراقبت و بازرسی کامل می تواند نقش بسیار مهمی را در نگهداری اسناد ایفا کند هدف از گردآوری این مقاله بررسی عوامل آسیب رسان از قبیل میکروارگانیسمها و آفتها به آثار کتابخانه ای و اسناد آرشیوی است.

کلید واژه ها: عوامل آسیب رسان، قارچ ها، اسناد آرشیوی، حفاظت و نگهداری، آفت

ص: 27

چکیده:

برگزاری نمایشگاه آثار هنری و دست ساخته منحصر به فرد نادر و همچنین اسناد و کتابهای تاریخی هر کشور یکی از وظایف و مأموریتهای بسیاری از مؤسسات است و نیز یک راه مؤثر برای جلب توجه و حمایت از مردم به شمار میرود بسیاری از کتابخانه ها و آرشیوها نیز نمایشگاههایی البته در مقیاس کوچکتر از موزه ها، برگزار میکنند.

نمایشگاه اگر چه خیلی بزرگ و گسترده و یا کوچک برگزار شود ولی به هر حال در بسیاری از موارد باعث آسیب دیدن مواد نمایشگاهی می شود. می توان اقداماتی برای به حداقل رساندن این خطرات و آسیبها انجام داد.

اغلب، مسائل مربوط به حفاظت اشیاء و اسناد در مقایسه با دیگر موارد نمایشگاه نادیده گرفته میشود ضروری است در برنامه ریزی هر نمایشگاه که در آن آثار با ارزش به نمایش گذاشته میشود مسائل حفاظتی آن با کارشناسان حفاظت و نگهداری در میان گذاشته شود. استفاده از مشاوره متخصصین میتواند اشتباهات پرهزینه و غیر قابل بازگشت آسیبهای احتمالی را کاهش دهد.

در این مقاله به آسیبهایی که میتواند در هر نمایشگاه به اسناد و کتابها و اشیاء نمایشگاهی وارد شود پرداخته می شود این آسیبها علاوه بر شرایط فیزیکی ناشی از حمل و نقل و مسائل امنیتی میتواند در اثر شرایط نگهداری نامناسب نظیر دما، رطوبت نسبی، نور، قفسه های نمایشگاهی و سازه های نامناسب آلودگیهای جوی و گازهای آسیب رسان به آثار وارد گردد. حتی اگر شرایط محیط نیز مناسب باشد قرارگیری اشیاء با ارزش در داخل قفسه های بسته شرایط جدیدی را برای آنها فراهم میکند که در این مقاله در مورد آن بحث شده است. همچنین به روشهای مناسب برای نمایش اشیاء و اسناد و شرایط محیطی مناسب خواهیم پرداخت.

کلید واژه ها آرشیو نمایشگاه اسناد

ص: 28

*الگوی برای بکارگیری پرمیس (1) به منظور حفاظت از اسناد دیجیتالی شده سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.

ملیحه در خوش (2)

چکیده

به دلیل تغییر نوع انتظار کاربر از خدمات آرشیوی و استفاده از محیط دیجیتال آرشیوها باید به سمت دیجیتال سازی پیش روند در آرشیوها و کتابخانه های ملی، روند دیجیتالی سازی اسناد به سرعت ادامه دارد همگام با تبدیل اسناد تاریخی به اسناد، دیجیتال تدابیری برای حفاظت از این اسناد در محیط پیوسته نیز در نظر گرفته می شود

یکی از این تدابیر استفاده از فراداده های حفاظتی در محیط دیجیتال است پرمیس یکی از این فراداده هاست سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران نیز در کنار تبدیل اسناد به نوع دیجیتال آنها باید حفاظت آنها را نیز با توجه به میزان دسترسی انواع کاربران در نظر بگیرد. این پژوهش از نوع کاربردی و هدف از آن، ارائه الگویی برای تبدیل اسناد کاغذی به اسناد دیجیتال با استفاده از استاندارد فراداده حفاظتی پرمیس جامعه مورد نظر اسناد کاغذی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران است. این پژوهش در دو مرحله انجام میگیرد. در مرحله اول به صورت توصیفی، ویژگیهای جامعه پژوهش بررسی میشود و در مرحله دوم این ویژگیها با فراداده پرمیس تطبیق داده شده و الگوی مورد نظر ارائه میگردد. این الگو شامل مراحل مختلف ایجاد فایلها چگونگی ذخیره سازی آنها، میزان دسترسی کاربران و نوع حفاظت از آنها را در بر می گیرد با توجه به اینکه این الگو بر اساس ویژگیهای اسناد تاریخی ارائه شده میتوان آن را در فرایند دیجیتالی کردن اسناد تاریخی به کار گرفت.

کلیدواژه ها: پرمیس، استاندارد فراداده ای حفاظت اسناد تاریخی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

ص: 29

1- (PRE)servation Metadata Implementation Strategies (PREMIS)

2- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی سرپرست بخش فهرست نویسی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران

m.dorkhosh@gmail.com

آموزش نگهداری و مرمت اسناد برای متولیان و خادمان اماکن متبرکه

طاهره، یعقوب پور، (1) افسانه تیموری خانی (2)

چکیده

خاک ایران زمین انسانهایی از نسل پاک ائمه معصومین (علیهم السلام) را در آغوش گرفته و امامزاده ها و بقاع متبرکی را در خود جای داده است این اماکن متبرکه قدمتی دیرین دارند و در اکثر آنها اسنادی مرتبط با آن اماکن و یا اسناد ارزشمند دیگری وجود دارد. متولیان این اماکن شاید به ارزش، تاریخی فرهنگی و مذهبی این اسناد آگاه باشد ولی متاسفانه با روش نگهداری صحیح از این اسناد آشنایی ندارند.

از آن جا که سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران متولی حفظ و نگهداری اسناد مکتوب است شایسته است که برای حفاظت و مرمت این اسناد ارزشمند اقدامی انجام دهد. این مقاله بر آن است یک راهکار عملی و ساده برای آموزش متولیان این اماکن جهت حفاظت و مرمت این اسناد ارائه دهد. در این راستا کارشناسان سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران می توانند با بررسی موردی اسناد چندین امامزاده و با توجه به نوع اسنادی که در این اماکن نگهداری میشود جزوه و یا لوح آموزشی به زبان ساده برای افراد غیر متخصص تهیه نموده و برای استفاده متولیان به این اماکن ارسال نمایند

کلید واژه ها: اسناد حفاظت، امامزاده، مرمت

ص: 30

1- رئیس گروه فهرست نویسی منابع کتابی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. a-teymourikhani@gmail.com

2- دانشجوی دکترای کتابداری و اطلاع رسانی و کارشناس فهرست نویسی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. a-

teymourkhani@yahoo.com

انواع لکه ها و الحاقات غیر اصولی موجود در اسناد آرشیوی و نسخ خطی - راهکارهای شناسایی و روشهای آسیب زدایی

رقیه محمودی، (1) فاطمه قدرتی (2)

چکیده:

یکی از مسائل مهم در امر حفاظت و نگهداری اسناد وجود لکه ها و الحاقات غیر استاندارد است که ممکن است به دلایل مختلف روی اسناد و کتابهای خطی ایجاد شده باشد. در صورتی که بتوانیم با روشهای غیر تخریبی لکه را کم رنگ نموده و یا کاملاً حذف نماییم، قدم مهمی در حفظ و جلوگیری از آسیب دیدگی آن اثر برداشته ایم در این مقاله سعی شده است که با انواع لکه ها و الحاقات اضافی در اسناد آرشیوی و کتابهای خطی آشنا شده و با روشهای درمان و معرفی و شناسایی حلالهای مناسب گامی مؤثر در حفظ و جلوگیری از آسیب دیدگی بیشتر برداریم.

کلید واژه ها: الحاقات اضافی، لکه ها، آسیب زدایی

ص: 31

1- کارشناس آزمایشگاه اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. Roghi_mah2005@yahoo.com

2- کارشناس مسئول آزمایشگاه شیمی اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. Fa_ghodraty@yahoo.com

اهمیت حفاظت پیشگیرانه آرشیو در مدیریت بحران

رضا تاج آبادی، (1) رضوان السادات میر اسدالله، (2) محمد رحیمی، (3) سمیه شعبانی (4)

چکیده

هدف از ارائه این مقاله تبیین جایگاه و اهمیت حفاظت پیشگیرانه آرشیو در مدیریت بحران است.

در عصر جدید و در هزاره سوم بحرانها واقعیتی جدایی ناپذیر از ماهیت درونی سازمانها گردیده اند بحرانها در واقع در اثر رخدادها و عوامل طبیعی و غیر طبیعی (به طور ناگهانی) پدید می آید و سختی و خسارت را به یک مجموعه یا جامعه انسانی تحمیل می کند مدیریت بحران برای مواجهه با موقعیتهای غافل گیر کننده و غیر منتظره پیش از هر چیزی نیازمند تجربه، آمادگی مهارت سرعت عمل هوشمندی و خلاقیت است مدیریت بحران فرآیند برنامه ریزی و عملکرد میباشد که با مشاهده سیستماتیک بحرانها و تجزیه و تحلیل آنها در جستجوی یافتن ابزاری برای کاهش اثرات بحران است. دانشمندان بر این موضوع اتفاق نظر دارند که در هنگام بحران بیشترین فشار بر مدیران سازمان وارد میگردد از این رو مدیران آرشیو برای مواجهه

مناسب با بحران نیازمند ایجاد آمادگی و پرورش قابلیتهای خود میباشند

در این مقاله راجع به مدیریت بحران در آرشیوراهبرد های مدیریت بحران در حفاظت پیشگیرانه و... بحث می شود.

کلیدواژه ها: مدیریت بحران آرشیو اسناد حفاظت پیشگیرانه

ص: 32

-
- 1- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی مرکز آموزش عالی شهید بابایی اراک
 - 2- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی مجتمع آموزشی جهاد کشاورزی استان مرکزی
 - 3- کارشناس آموزشی مرکز آموزش عالی شهید بابایی اراک
 - 4- کارشناس حسابداری اداره دادگستری شهرستان اراک

معصومه انگورج تقوی، (1) رقیه محمودی (2)

چکیده

اسناد تاریخی به منزله هویت ملی و شناسنامه تاریخی یک کشور میباشند و همواره این گونه آثار ارزشمند در معرض آسیبهای ناشی از حوادث و خطرات و بحرانهای احتمالی قرار می گیرند، لذا مدیران باید به آینده اندیشیده و طرح ها و برنامه های کاربردی را برای مواجهه با این گونه خطرات را در داخل آرشیوها تنظیم نمایند.

در این مقاله سعی شده است تا به برنامه ریزیهای لازم و راهکاری حفاظتی پیشگیرانه قبل از وقوع بحران هنگام وقوع بحران و نیز توصیه هایی برای حفاظت از آثار پس از وقوع بحران پردازد.

کلید واژه ها مدیریت بحران، آرشیو حفاظت پیشگیرانه راهکارها

ص: 33

1- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی کارشناس مدیریت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج...،
masoumeh.taghavi@gmail.com

2- دانشجوی کارشناس ارشد بیوشیمی کارشناس آزمایشگاه اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.
Roghi_mah2005@yahoo.com

کوثر کربلایی میرزا شهر بابکی، (1) محسن محمدی آچاچلوبی (2)

چکیده

شناسایی کاغذ و اجزای آن در نسخ خطی از اولین مراحل است که توسط مرمتگران در مراحل آغازین حفاظت مورد توجه قرار می‌گیرد و شناخت اجزای تشکیل دهنده اثر از عوامل تاثیر گذار در فرایند حفاظت و ارزیابی کارایی آن در طول زمان به شمار می‌رود. به همین دلیل یک نسخه خطی کتاب مرشد العوام مربوط به دوره قاجاریه و متعلق به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان به شماره ثبت 1510 مورد مطالعه قرار گرفت اثر مذکور توسط ابوالقاسم حسن گیلانی و با مرکب مشکی کتابت گردیده و سرفصل‌ها با رنگ قرمز تحریر گشته‌اند. تاریخ تحریر اثر 1209 ه.ق ذکر شده که گویای اوایل دوران قاجاریه است. الیاف کاغذ آهار مرکب مشکی و قرمز استفاده شده در این نسخه و چسب به کار رفته در صحافی آن مورد مطالعه قرار گرفتند شناسایی الیاف کاغذ با استفاده از استاندارد ISIRI 9718 انجام گرفت. بررسی آهار، مرکب و چسب استفاده شده در صحافی نیز از طریق آزمونهای کلاسیک شیمی تر مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج نشان دادند که کاغذ از خمیر شیمیایی چوب نرم ساخته شده است که گویای وارداتی بودن آن می‌باشد. آهار کاغذ نیز نشاسته تشخیص داده شد. مرکب مشکی استفاده شده در کتابت اثر نیز به میزان بالایی حاوی آهن III میباشد که نشانگر استفاده از مرکب مازویی فلزی است قرمز استفاده شده در تحریر سرفصلها نیز شنگرف و چسب استفاده شده در صحافی نسخه نیز ماده ای پروتئینی تشخیص داده شد که نشانگر کاربرد سریشم در صحافی نسخه مورد مطالعه است.

کلید واژه‌ها: نسخه خطی، قاجار، کاغذ، الیاف، آهار، مرکب چسب صحافی

ص: 34

1- کارشناس مرمت آثار تاریخی از دانشگاه زابل karbalain_1366@yahoo.com

2- دانشجوی دکترای مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی دانشکده مرمت دانشگاه هنر اصفهان mohsen.mohammadi@au.ac.ir

چکیده

نسخ خطی از مهمترین میراث فرهنگی به شمار می روند. شناخت جنبه های مختلف وجودی این نسخ نقش مهمی در حفاظت و نگهداری آنها خواهد داشت و بررسی اجزای تشکیل دهنده کاغذ از اهمیت بالایی در مراحل آغازین حفاظت و مرمت برخوردار است. با توجه به تعداد زیاد نسخ خطی قاجاری در موزه ها و مراکز آرشیوی و اهمیت آنها پنج نسخه خطی قاجاری (با توجه به ترقیمه موجود) جهت شناسایی الیاف به کار رفته در ساخت، کاغذ مورد بررسی واقع گردیدند. نسخه های مورد مطالعه شامل تاریخ ذوالقرنین، بصیرت، نامه بها التواریخ، خاور نامه و افضل التواریخ بودند که به خط نستعلیق کتابت شده اند با استفاده از بررسی میکروسکوپی با میکروسکوپ نوری عبوری و همچنین تغییرات رنگی الیاف در اثر معرف هرزبرگ نسبت به شناسایی الیاف اقدام گردید. این امر با استفاده از استانداردهای ISIRI 9718 و ISIRI 8981 انجام گردید. نتایج نشان میدهند که از خمیر چوب برای ساخت کاغذهای مورد مطالعه استفاده گردیده است. البته در یک نمونه همراه الیاف چوب کمی الیاف کنف به صورت مخلوط نیز شناسایی گردید که این امر در کیفیت کاغذها نیز محسوس است. بعلاوه وجود آب نقش مؤید کاغذهای روسی بوده و استفاده از خمیر چوب را با توجه به اهمیت اقتصادی آن در کاغذهای روسی، تایید می کند.

کلید واژه ها کاغذ، الیاف خمیر چوب، نسخه خطی، قاجار

ص: 35

1- مسئول آزمایشگاه مرمت موزه ملک دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی
sogandnaghavi163@yahoo.com

2- دانشجوی دکترای مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی mohsen.mohammadi@aui.ac.ir

چکیده

کتابها، نسخ خطی مدارک تصویری اسناد و بطور کلی منابع آرشیوی، جزء مهم ترین میراث فرهنگی هر کشور هستند و وجود تعداد بسیار زیاد این آثار در موزه ها، آرشیوها، کتابخانه ها و مجموعه ها و نیز آسیب پذیری شدید آنها در برابر ها، آرشیوها، کتابخانه عوامل محیطی (اعم از فیزیکی شیمیایی بیولوژیکی) موجب میشود تا حفاظت مرمت و نگهداری این آثار از اهمیت و اولویت ویژه ای برخوردار باشد. دستیابی به چنین امر مهمی بدون شناخت عوامل آسیب رسان مؤثر نیست. یکی از این عوامل که موجب آسیب به این گونه آثار میشود قارچهای میکروسکوپی موسوم به قارچهای ساپروفیت هستند که ترکیبات آلی موجود در منابع آرشیوی را مورد تهاجم قرار میدهند و از آنها به عنوان منبع تغذیه استفاده میکنند این ترکیبات شامل سلولز، هیدرات کربن و ترکیبات پروتئینی هستند در این تحقیق به بررسی انواع قارچهای آسیب رسان پرداخته شده که علاوه بر آسیبهای غیر قابل جبران در منابع آرشیوی دارای خاصیت بیماری زایی برای کارکنان و مراجعه کنندگان در مراکز نگهداری این آثار می باشند.

کلید واژه ها: قارچهای ساپروفیت، منابع آرشیوی، نسخ خطی

ص: 36

چکیده

کاغذ یکی از مهمترین محملهای اطلاعاتی است که به میزان زیادی آسیب پذیر میباشد. وجود اطلاعات با ارزش روی کاغذ موجب شده روشهای گوناگونی برای مرمت و محافظت از آن بکار گرفته شود. بسیاری از مجموعه های آرشیوها، موزه ها و کتابخانه ها دارای منابع کاغذی با ارزشی هستند که حفاظت از آنها بسیار ضروری است. کاغذ با توجه به بافت سلولزی اش از جمله موادی است که بیشتر دچار فرسودگی و نابودی میگردد در این تحقیق سعی بر آن است مؤثرترین روشهای جلوگیری از فرسایش و مرمت منابع کاغذی مورد بررسی قرار گیرد. این مقاله از نوع کتابخانه ای است و مطالب آن از طریق متون، دیگر، جمع آوری گردیده است.

کلید واژه ها: حفاظت و نگهداری، کاغذ، آرشیوها، کتابخانه ها

ص: 37

1- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس r-no86@yahoo.com

2- عضو هیئت علمی گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

آثار هنری هر کشور نشان دهنده تمدن و هویت آن کشور بوده و نگهداری درست و اصولی از آنها امری ضروری و مهم می باشد، اسناد نسخ خطی و سایر آثار کاغذی نیز دسته ای از این آثار هنری هستند که حائز اهمیت بالایی بوده و نیازمند حفاظت و نگهداری میباشند برای نگهداری از این آثار همواره بایستی شرایط محیطی استاندارد و امکانات مورد نیاز فراهم گردد. در این مقاله به بررسی پارامترهای محیطی مؤثر در نگهداری و حفاظت از میراث مکتوب مانند، نور دما، رطوبت، شرایط مخازن و سالنهای نمایش و نیز نقش نیروی متخصص در حفاظت پیشگیرانه برای این آثار پرداخته شده است.

کلید واژه ها: حفاظت پیشگیرانه پارامترهای محیطی، مخازن میراث مکتوب

ص: 38

1- دانشجوی کارشناسی کتابداری و اطلاع رسانی مرمتگر اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.
Sadeghzadeh_gh@yahoo.com

چکیده

محافظت و نگهداری از یک شی بستگی به نوع انبارداری که برای آن فراهم شده است دارد. اگر اشیایی که مورد حفاظت قرار گرفته اند دوباره به محیطهای زیان آور برگردانده شوند برنامه های حفاظتی پیچیده و پرهزینه فایده ای نخواهد داشت. فراهم آوردن انبار مناسب اولین و مهمترین قدم در نگهداری میراث فرهنگی است.

موقعیت یک شی به مواد و روشهای ساخت و همچنین به محیطی که شی در طی مدت زمان عمرش در معرض آن قرار میگیرد بستگی دارد فضای انبار باید محصور و قابل دسترس برای تعداد محدودی از اعضای کارکنان باشد نیروی متخصص با کنترل محیط، میتواند نقش مؤثری در طولانی کردن عمر شی داشته باشد. در این مقاله سعی شده است بدون توجه به بودجه راهکارهایی برای حفاظت پیشگیرانه به موزه داران و مرمتگران ارائه دهد.

کلید واژه ها: انبارداری حفاظت پیشگیرانه، مدیریت بحران

ص: 39

چکیده

عکاسی در قرن نوزدهم پدید آمد و پس از مدت کوتاهی وارد ایران گردید. به همین دلیل بخش مهمی از آثار آرشیمی موجود در ایران را تشکیل می‌دهد شیشه از 1847 م به عنوان پایه نگاتیو در روشهای صفحات تر و صفحات خشک مورد استفاده قرار گرفته است با توجه به استفاده از مواد گوناگون در این روشها مانند کلودیون (نیترا سلولز) آلبومین و ژلاتین به عنوان ماده چسباننده و نگهدارنده لایه تصویر و تغییرات متفاوت آنها در طول، زمان شناسایی این مواد و تکنیک ساخت از تاثیر خاصی در فرایند حفاظت این گونه آثار برخوردار است. در همین راستا دو نمونه نگاتیو شیشه ای متعلق به شورای عالی انقلاب فرهنگی که در اختیار دانشگاه هنر اسلامی تبریز میباشد جهت بررسی تکنیک ساخت و مواد به کار رفته مورد مطالعه قرار گرفتند نمونه های مورد مطالعه احتمالاً متعلق به اسناد میرزا کوچک خان جنگلی بوده بطوری که اتصال لایه تصویر به پایه سست گردیده است و علاوه بر شکستگی، کمبودهایی نیز در آنها مشاهده میگردد. بررسی ها با استفاده از روشهای FTIR و FTIR-ATR انجام گردید. نتایج نشان دادند که در ساخت این نگاتیوها از کلودیون استفاده نشده است و ساخت این نگاتیوها با استفاده از ژلاتین به عنوان ماده چسباننده صورت گرفته است. بعلاوه وجود مضامین مختلف و تغییرات متفاوت احتمالاً ناشی از محل‌های جداگانه ساخت و نگهداری این آثار در گذشته بوده است. به دلیل محدودیت میزان مواد حساس نوری قابل اختلاط با آلبومین و در نتیجه افت شدید حساسیت صفحات در فرایند آلبومین سفیده تخم مرغ این فرایند در نگاتیوهای شیشه ای کمتر استفاده شده و نمونه های مورد مطالعه به روش صفحه خشک ساخته شده اند

کلید واژه ها عکاسی نگاتیو شیشه ای صفحه ، خشک ، ژلاتین قاجار

ص: 40

1- دانشجوی دکترای مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی، دانشکده مرمت دانشگاه هنر اصفهان mohsen.mohammadi@aui.ac.ir

2- دانشجوی کارشناسی مرمت آثار تاریخی دانشگاه هنر اسلامی تبریز ghorbany1984@gmail.com

چکیده

دست نوشته ها و نسخه های خطی که میراث ماندگار و مکتوب و به تعبیری هویت و ارزش هر کشوری محسوب می شود و امروزه در کتابخانه ها و مراکز فرهنگی کشورها از جمله ایران حفظ و نگهداری میگردد نتیجه تلاش و سخت کوشی اندیشمندان و پژوهشگران و گروهی از هنرمندان که بر اساس یک باور ملی و دینی صورت گرفته است، سرچشمه بسیاری از علوم امروزی است و توجه محققان و علاقمندان به تاریخ علم را به این گونه منابع با ارزش معطوف ساخته است، بنابراین علم حفاظت، نگهداری و مرمت آثار تاریخی از جمله اسناد و کتابهای خطی در چند دهه اخیر مورد توجه ویژه ای قرار گرفته است. با بررسی چگونگی ساختار مواد تشکیل دهنده و آسیبهای وارده میتوان راه حلهای مناسبی در جهت حفاظت پیشگیرانه برای ماندگاری و نگهداری بهتر از این منابع ارزشمند پیدا کرد. در این تحقیق تعدادی از کتابهای خطی از جمله قرآن و همچنین اسناد خطی مربوط به دوره های صفوی و قاجار مورد بررسی قرار گرفته و علاوه بر بررسی تاریخی به مطالعات آسیب شناسی و فن شناسی آنها پرداخته شده و با تکیه بر شیوه های علمی و عملی موجود، راه کارهایی در جهت مرمت و نگهداری این آثار ارزشمند ارائه شده است.

کلید واژه ها طرح مرمت آسیب شناسی، اسناد خطی، کتب خطی

ص: 41

1- دانشجوی فوق لیسانس مرمت و احیاء بناهای تاریخی دانشگاه علم و صنعت ایران mas_h2005@yahoo.com

2- کارشناس مرمت آثار تاریخی، دانشگاه زابل sayehdavarpanah@gmail.com

بررسی روشهای حفاظت و نگهداری از نسخ خطی موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی، ایران کتابخانه و موزه آستان قدس رضوی و کتابخانه مجلس شورای اسلامی

زینب صفوی(1)

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی روشهای حفاظت و نگهداری از نسخ خطی موجود در سازمان اسناد و کتابخانه ملی، ایران کتابخانه و موزه آستان قدس رضوی و کتابخانه مجلس شورای اسلامی میباشد هر سه کتابخانه مورد بررسی از جمله مراکز معتبر و مطرح در زمینه نگهداری منابع هستند. نسخه های خطی از جمله منابع نادر و ارزشمند موجود در کتابخانه ها و آرشیوها به شمار می روند، بنابراین شیوه نگهداری از این منابع نیازمند دقت نظر و توجه ویژه است. در پژوهش حاضر شیوه های حفظ و نگهداری از این گونه منابع در سه کتابخانه یادشده بررسی می گردد.

در این پژوهش از روش پیمایشی توصیفی استفاده می شود. ابزار گردآوری، اطلاعات سیاهه و ارسی است

کلید واژه ها: حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران کتابخانه و موزه آستان قدس رضوی کتابخانه مجلس شورای اسلامی

ص: 42

بررسی روند بهینه سازی آرشیو مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران و تاثیر آن در حفاظت پیشگیرانه

زهره مرادخانی، (1) محمد اسماعیل تیموری، (2) اکرم سادات میرمنتهایی (3)

چکیده

آرشیو مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران دارای میلیونها سند و دست نوشته تاریخی است که به دلیل ساختار آسیب پذیر نیازمند توجه ویژه ای در حوزه حفاظت و مرمت هستند.

این مقاله به چگونگی بهینه سازی این آرشیو می پردازد. بررسی روند تحولات ایجاد شده در آرشیو مورد نظر از بدو تأسیس (1365) تاکنون، و تأثیری که در حفاظت پیشگیرانه دارد میتواند اطلاعات مفیدی را در اختیار محققان این حوزه قرار دهد. کلید واژه ها حفاظت پیشگیرانه مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، بهینه سازی

ص: 43

1- کارشناس ارشد مرمت اشیا تاریخی و فرهنگی کارشناس ارشد اداره حفاظت و مرمت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

z_m506@yahoo.com

2- کارشناس ارشد مرمت اشیا تاریخی و فرهنگی، رییس اداره حفاظت و مرمت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

esm@iichs.org

3- کارشناس ارشد مرمت اشیا تاریخی و فرهنگی کارشناس ارشد اداره حفاظت و مرمت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

بررسی شرایط مناسب نگهداری و حفظ مجموعه های آرشیوی و ارائه پیشنهادات و راهکارهایی جهت مرمت مقابله با زوال و آسیب رسیدن به آنها

فرید کامگارا (1)

چکیده

آرشیو یکی از مهم ترین منابع اطلاعاتی در دنیا و جزء با ارزش ترین ابزار جهت درک تاریخ و شناخت تحولات سیاسی اجتماعی، اقتصادی، اداری و علمی یک ملت است اسناد آرشیوی از منظر محققین بیانگر رشد و فعالیتهای دولتها و توسعه و تکامل ملل میباشد؛ از این رو تا این اسناد بخوبی نگهداری و حفظ نگردند نمی توان در مورد پیشینه و سابقه تاریخی یک ملت یا یک رویداد به تحقیق و پژوهش پرداخت. لذا شرایط و نحوه نگهداری آنها باید به گونه ای باشد که در طول سالیان متمادی از هر گونه آسیب و خسارت به دور مانده و قابلیت استفاده بهینه را داشته باشند.

در این مقاله ابتدا به اهمیت آرشیو و مجموعه های آرشیوی علل فرسایش و زوال آنها از قبیل شرایط محیطی، عوامل انسانی، عوامل زیست محیطی، شیمیایی و غیره پرداخته شده و سپس به روشهای نوین حفاظتی مرمتی نظیر اسید زدایی ضد عفونی منجمد کردن محیط فاقد اکسیژن و فناوری نانو اشاره شده است. از آنجایی که کیفیت کاغذ در حفظ و نگهداری کتابها و اسناد نقش مهم و تعیین کننده ای دارد به ارائه راهکارهایی نظیر افزایش امکان تولید کاغذ با دوام و با ثبات، تغییر کیفیت کاغذ و... مباحثی مطرح شده است. در پایان پیشنهاداتی جهت کاهش میزان خسارت و آسیب به اسناد و مجموعه های آرشیوی آمده است

ص: 44

کشور ایران خاستگاه یکی از قدیمیترین تمدنهای بشری و دربرگیرنده آثار شاخص و بی نظیر فرهنگی، تاریخی و هنری است. در میان خیل عظیم آثار ارزشمند، نسخه های خطی قرآن به عنوان کلام الهی از اهمیت ویژه ای برخوردارند. مطالعه نسخ خطی و شناسایی وضعیت آنها از لحاظ فن شناسی و آسیب شناسی، کمک فراوانی به نگهداری هر چه بیشتر از آنها می کند. متون مکتوب مذهبی مانند کتب دینی در میان مردم ملل از ارزش والایی برخوردارند و حرمت و تبرک آنها باعث ماندگاری و یا در نتیجه استفاده فراوان باعث از بین رفتن آنها شده است. این مقاله با هدف فن شناسی از نسخه خطی متعلق به یک مجموعه خصوصی در کاشان به منظور آشنایی با تکنیک ساخت آن مورد مطالعه قرار گرفته است. با فن شناسی یک اثر تاریخی میتوان به شناخت مواد و تکنیک بررسی طرح و نقش رنگها و مطالعات تاریخی تطبیقی یافتن ارتباط بین فرهنگها دست یافتن به دوران خلق اثر آسیب شناسی و ارائه راهکارهای مناسب جهت درمان حفظ و مرمت با توجه به مباحث مبانی نظری و تکیه بر فن شناسی، اثر معرفی اثر ... پرداخت در رابطه با نسخه خطی مربوطه، مسیر فن شناسی با ابزارهایی چون مشاهده مستقیم و ارائه فرضیه های اولیه استفاده از تجزیه و تحلیل های مبتنی بر آزمایشهای شیمی، تر مشاهدات میکروسکوپی و البته مطالعات تاریخی به منظور شناخت ساختار دنبال خواهد شد. اثر مذکور احتمالاً متعلق به دوره اواخر صفوی تا اوایل زند میباشد

کلید واژه ها نسخه خطی، قرآن فن شناسی دوره صفوی، تذهیب، آزمایش شیمی تر

بررسی عوارض جانبی چهار نمونه چسب مورد استفاده در مرمت بر مقاومت مکانیکی آثار کاغذی

زهره مرادخانی، (1) مهناز عبدالله خان گرجی، (2) رضا وحیدزاده، (3) صدیقه روحی، (4) رقیه محمودی (5)

چکیده

آثار کاغذی به دلیل ماهیت آسیب پذیرشان نیازمند تدابیر ویژه حفاظتی میباشند. چسبها به عنوان عامل افزایشی نقش ویژه ای را در حفاظت و مرمت این آثار ایفا میکنند و استفاده نادرست از آنها ممکن است موجب تسریع فرسایش طبیعی شیء شود در راستای مطالعات جامع صورت گرفته در زمینه عوارض جانبی کاربرد چسبهای مرمتی در حوزه حفاظت آثار کاغذی، ایران این پژوهش به بررسی تغییرات ساختاری و مکانیکی کاغذ بر اثر استفاده از چسب مرمتی می پردازد. به همین منظور استحکام کششی اولیه نمونه کاغذ بدون مرمت (شاهد) و استحکام ثانویه آن پس از باز کردن مرمت در شرایط استاندارد محیطی و پس از انجام فرایند پیری تسریعی مورد مطالعه قرار گرفته است

نمونه های مورد مطالعه شامل نمونه کاغذهای کاملاً یکسان ماشینی انتخابی از آرشیو مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران و دست ساز ژاپنی (Tissue) بودند که با چهار چسب رایج و متداول در مرمت آثار کاغذی ایران (از گروه سنتی نشاسته، و سریش از گروه صنعتی کربوکسی متیل سلولز و تکسی کریل) مرمت شدند (با همکاری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران) با توجه به نوع آزمایشات، تلاش شد تا روشهای برخورد یکسانی برای درمان نمونه های بکار گرفته شود و تفاوت بین نمونه ها تنها وابسته به نوع چسب درمانی آنها باشد نمونه های آماده شده ابتدا تحت شرایط استاندارد محیطی یکسان سازی شده و سپس در دستگاه Binder تحت شرایط

ص: 46

1- کارشناس ارشد مرمت اشیا تاریخی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز z_m506@yahoo.com

2- رئیس بخش مرمت موزه ملی ایران gorjimah@yahoo.com

3- مدیر گروه رشته مرمت اشیا تاریخی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکز rezavahidzade@yahoo.com

4- مدیر کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. Sedighe.roohi@yahoo.com

5- کارشناس آزمایشگاه اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. Roghi_mah2005@yahoo.com

پیرسازی تسریعی قرار گرفتند پس از این مرحله بخش الحاق شده مرمتی به همراه چسب مربوطه با استفاده از حلال مناسب کاملاً از آن جدا گردیده و میزان مقاومت مکانیکی نمونه ها با دستگاه کشش کاغذ اندازه گیری شد.

در این پژوهش، امکانات و محدودیتهای استفاده از هر یک از انواع چسبهای متداول برای کاربردهای حفاظتی از طریق تحلیل نمودارهای کششی بدست آمده مشخصات ساختاری سند کاغذی و وضعیت نگهداری ویژه آن به طور جداگانه مورد بحث قرار گرفته است.

ص: 47

چکیده

میراث مکتوب و مستند هویت تاریخی سیاسی اجتماعی، فرهنگی و ... یک منطقه، استان و کشور است که بخش عظیمی از تمدن دیروز را به امروز گره زده و راهگشا و چشم اندازی از آینده یک مرز و بوم جغرافیایی را ترسیم می نماید.

در این مقاله تلاش شده است به اهمیت محل نگهداری (ابنیه) میراث مستند الکترونیکی و سنتی اولویت بندی آثار ماندگار نقش حافظه جهانی، اهمیت مراکز استانی پرداخته شود.

علاوه بر آن اقداماتی که چهره های فرهنگی صاحب نظران و قانون گذاران در مقابل میراث مکتوب باید انجام بدهند اشاراتی داشته و در پایان سعی گردیده به نقش مدیریت در تحقق مطالب ارائه شده نیز پرداخته شود.

کلید واژه ها: ابنیه میراث مستند، آثار ماندگار، حافظه جهانی، مراکز استانی، چهره های، فرهنگی، قانون گذاران مدیریت

ص: 48

چکیده

مرمت و حفاظت علم بین رشته ای است. هر یک از گروه های زیر مجموعه مرمت وابسته به یک سلسله از داده های تولید شده در علوم دیگر می باشد. به عنوان مثال، ارتباط حفاظت و مرمت با علوم پایه ای مانند زیست شناسی شیمی، یا حتی رشته های هنری مانند خوشنویسی نقاشی و غیره اجتناب ناپذیر است.

بنابر تعریف فوق هر مرکز مرمتی به تنهایی از عهده احتیاجات علمی خود بر نمی آید در این مقاله به ارتباط نیازهای علمی حفاظت و مرمت آثار کاغذی این مرکز با دیگر مؤسسات علمی مشابه پرداخته خواهد شد و در این خصوص یک مطالعه موردی نیز ارائه خواهد گردید.

کلید واژه:ها، حفاظت، مرمت مراکز علمی آثار کاغذی

ص: 49

1- کارشناس ارشد مرمت اشیا تاریخی و فرهنگی، عضو هیأت علمی پژوهشکده اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.

Maleiheh.mehdeiabadei@gmail.com

چکیده

چسب های گیاهی را میتوان مهمترین گونه بستهای نقاشی ایرانی و تنها گونه در تزئین نسخ خطی ایرانی دانست. این دسته از بستها هم در نقاشی و هم در خوشنویسی ایرانی از گذشته دور به کار میرفت و به خصوص استفاده آسان و سریع، برتری ویژه ای به این مواد میبخشید چسبهای گیاهی یا صمغها کمابیش به راحتی قابل حل در آب هستند و متناسب با اقلیم هر منطقه از گیاهان در دسترس به دست میآیند البته تجارت صمغ ها بین سرزمینهای دور از هم نیز انجام میشده است. گاهی صمغ گیاه و گاهی ریشه یا باقی مانده خشک گیاه به عنوان مولد چسب به کار میرفت مشهورترین این مواد صمغ عربی است که هنوز هم مهمترین صمغ مورد استفاده در جهان است این چسبها معمولا به جز نقاشی در صحافی، نقاشی روی قلمدان لعاب و دیگر صنایع نیز به کار می رفته که در متون تاریخی به آنها اشاره شده است. در مطالعات جدید فنی بر روی آثار تاریخی و البته مصاحبه با اساتید فن نیز ردپای وجود این صمغها قابل دستیابی است تاکنون بررسی جامعی در مورد این بستها در نقاشی ایرانی انجام نشده و بخشی از دانش گذشتگان در این مورد هنوز در فن شناسی نقاشیهای ایرانی مورد استفاده نیست

در پژوهش حاضر با نظر به رسالات فنی خوشنویسی و نقاشی ایران و همچنین مقالات فن شناختی نوشته شده با بررسی آزمایشگاهی بر روی این آثار، فهرستی از این بستها تهیه شده و سپس ساختار، کیفیت، نحوه فرآوری و منشأ گیاه شناسی این مواد مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت سعی شده با استفاده از روش کروماتوگرافی لایه نازک (TLC) و طیف سنجی مادون قرمز تبدیل فوریه (FTIR) نمونه هایی از این بستها نیز بررسی شود.

کلید واژه ها بستهای گیاهی رسالات کهن، نقاشی صمغ انزروت صمغ عربی کتیرا

ص: 50

بهره گیری از ایده آرشیوها (Archive hub) در تسهیل و تسریع دسترسی به اسناد و حفاظت از آنها تقابل یا تعامل؟

امیر رضا اصنافی (1)، مریم پاکدامن نائینی (2)، نگین نیکو منظری (3)

چکیده

هنگامی که سخن از حفاظت از اسناد به میان می آید، معانی متعددی از آن استخراج می شود. حفظ امنیت، اسناد تلاش در جهت نگهداری مناسب و بهینه از اسناد، به نحوی که از گزندها و آسیبها مصون بمانند از جمله تعاریف و مفاهیم حفاظت از اسناد است. لیکن به نظر می رسد که حفاظت به معنای عدم دسترسی نیست بلکه میتوان دسترسی را به گونه ای به اسناد مکتوب شامل مواد چاپی و غیر چاپی (الکترونیکی) تسریع و تسهیل نمود که با اصول حفاظت اسناد یعنی جلوگیری از نابودی اسناد مغایرتی نداشته باشد. این نابودی یا حداقل وارد شدن خدشه در اسناد می تواند به صورت عوامل طبیعی یا به وسیله عوامل غیر طبیعی و انسانی نظیر سرقت و غیره صورت گیرد. از سوی دیگر دقت، سرعت و سهولت مقوله هایی هستند که در انجام فعالیتهای روزمره آرشیوها باید مورد توجه قرار گیرند.

مقاله حاضر در نظر دارد با معرفی قابلیت های فناوریهای تحت وب که در آرشیوهای مطرح دنیا از آنها جهت تسهیل و دسترسی به اسناد استفاده می شود، این مسأله را تحت بررسی قرار دهد که عوامل تسهیل و تسریع در دسترسی به اسناد، در راستای حفاظت از آنها چه نقشی خواهد داشت و در واقع تهدید از بین رفتن اسناد را به فرصت حفظ و نگهداری آنها تبدیل نماید. آرشیو هاب (Archive hub) که عمدتاً در انگلستان و کشورهای همجوار نظیر اسکاتلند و ولز استفاده میشود، می تواند به صورت بومی سازی شده در مراکز اسناد ایران نیز پیاده شود و ضمن محافظت از اسناد در راستای تسهیل و تسریع دسترسی به آنها گام بر می دارد. مقاله حاضر در نظر

ص: 51

1- عضو هیات علمی گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شهید بهشتی aasnafi@gmail.com

2- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پژوهشگاه زلزله شناسی و مهندسی زلزله و مدرس دانشگاه جامع علمی کاربردی
m.pakdaman@gmail.com

3- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی n.nikoomanzary@gmail.com

دارد مدل ایرانی آرشیوها را به گونه ای ارائه نماید که اصول حفاظت از اسناد را نیز پشتیبانی نماید آشنایی ناچیز آرشیویست ها با فناوریهای نوین و فناوری هراسی آنها چه به لحاظ مقاومت در برابر کاربرد فناوری و چه به لحاظ دیدگاه های مدیریتی ارتباط کم رنگ آرشیویست ها و مراکز اسناد با یکدیگر، و خو گرفتن به شیوه های سنتی حفاظت از اسناد از جمله مسائلی است که در این مقاله راجع به آنها بحث خواهد شد

کلیدواژه ها: آرشیوها، حفاظت دیجیتالی.

ص: 52

چکیده

مراکز نگهداری اسناد و کتابخانه های سراسر دنیا برای رفع مشکل فرسودگی زیستی ناشی از فعالیت میکروارگانیسم ها به ویژه قارچها هزینه های هنگفتی را متحمل میشوند. کاغذ این سوبسترای آلی محیط خوبی را برای رشد قارچها به خصوص قارچهای تجزیه کننده سلولز فراهم می آورد. این دسته از موجودات با ترشح آنزیمهای مختلفی از جمله سلولازها موجبات تجزیه بافت کاغذ را فراهم می آوردند هدف از این مطالعه بررسی بیوفیلماهای قارچی آثار مکتوب قدیمی با روشهای استرئو میکروسکوپی، اسکینینگ الکترو میکروسکوپی و نیز کشت بود. برای این منظور از قطعات فرسوده جدا شده از ده اثر مکتوب قدیمی سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. نمونه برداری انجام شد. وجود ساختارهای سلولی مؤثر در تخریب با استفاده از استرئو میکروسکوپ و الکترو میکروسکوپ مطالعه گردید. سپس با استفاده از محیطهای کشت متنوع قارچهای آلوده کننده جدا و تا حد امکان با کمک کلیدهای شناسایی قارچها تعیین هويت گردید. مطالعات میکروسکوپی نشان داد که بسترهای کاغذی مورد هجوم میکروارگانیسمهای مختلف قرار گرفته است. اگرچه سلولهای باکتریایی در میکروگرافها مشاهده گردید ولی حضور قارچها روی بستر و نقش آنها در تخریب مهم تر بنظر میرسد. جنسهای مختلفی از قارچ در محیطهای کشت مصنوعی جدا گردید. در مواردی که میکروارگانیسمها قابلیت رشد خود را در محیطهای کشت از دست داده باشند روشهای میکروسکوپی جایگزین مناسبی برای بررسی ساختارهای بیولوژیکی مؤثر بر تخریب خواهند بود. چنین نتیجه گیری می گردد که قارچها با تشکیل ساختارهای بیوفیلمی قادر به تثبیت بر سطوح کاغذی و به دنبال آن تجزیه بافت مذکور می باشند.

کلیدواژه ها: فرسودگی زیستی کاغذ، قارچ، اسکینینگ میکروسکوپ

ص: 53

1- استادیار گروه زیست شناسی دانشکده علوم دانشگاه الزهرا p.mohammadi@alzahra.ac.ir

2- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه زیست شناسی دانشکده علوم، دانشگاه الزهرا

3- استادیار گروه زیست شناسی دانشکده علوم، دانشگاه الزهرا

چکیده

آرشیوها به عنوان یکی از حیاتی ترین مراکز اطلاعاتی و فرهنگی در کنار مؤسساتی چون کتابخانه ها و موزه ها به نوعی حافظه ملل محسوب میشوند هدف از تأسیس مراکز اسناد و آرشیوها، خدمت به مردم جهت اطلاع رسانی و فراهم آوردن محیط پژوهشی مناسب برای پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران می باشد. در عصر نوین اطلاعات و ارتباطات مدیریت سامانه های آرشیوی به شکل سنتی با چالشهای زمانی و مکانی روبرو شده اند در این راستا بسیاری از این مراکز در سراسر دنیا اقدام به رقمی سازی مجموعه های ارزشمند خود نموده اند. رقمی سازی میراث ملی و مواد آرشیوی به عنوان رویکردی نوین موجب حفظ و قابلیت اشاعه این اطلاعات به نسلهای آینده شده است و این امر، حفاظت نگهداری و ساماندهی راهبردمدارانه منابع آرشیوی را محقق ساخته است.

حفاظت اسناد و منابع دیجیتالی آرشیوی با توجه به رشد مداوم این میراث در سرتاسر جهان دیگر از طریق تدابیر شدید امنیتی ممکن نمی باشد؛ با مشاهده تغییرات روز افزون در روشهای تهاجم اطلاعاتی در دنیای امروز حفظ و نگهداری اطلاعات، اسنادی نسخه های خطی نایاب و کمیاب در قالبهای رقمی چیزی است که موجبات توجه به سرمایه گذاری های کلان دولتها به این امر را فراهم ساخته است.

پدافند غیر عامل در عصر ناوبری اطلاعات رویکردی است که به منظور امنیت و پایدار سازی زیرساختهای اطلاعاتی و ارتباطی در مقابل تهدیدات مختلف شکل گرفته است. در واقع پدافند غیر عامل مجموعه اقدامات غیر مسلحانه ای میباشد که برای ایمنی سازی و حفظ داده ها در سطوح مختلف جامعه به کار برده می شود.

امروزه پدافند غیر عامل به عنوان راهبردی نوین در حوزه آرشیو و حفظ اسناد

ص: 54

1- کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی و کارشناس اطلاع رسانی مؤسسه ملی اقیانوس شناسی
dalvandm3000@gmail.com

2- کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی و کارشناس برنامه ریزی نهاد کتابخانه های عمومی استان فارس

با توجه به ضرورت همگان در حفاظت از حافظه رقمی در حال انقراض، جایگاه خاصی پیدا کرده است.

این مقاله سعی بر آن دارد تا ضمن معرفی پدافند غیر عامل به عنوان راهکاری نوین در مقابله با بحرانهای روز اطلاعاتی به ارائه راهبردهای استراتژیک آن جهت حفظ منابع آرشیوی بخصوص منابع رقمی پردازد.

کلیدواژه ها مراکز اسناد و آرشیوها آرشیو، رقمی حفاظت دیجیتالی، پدافند غیر عامل

ص: 55

چکیده

روزنامه ها و شب نامه ها همواره قلب تپنده و همچنین آئینه ای تمام قد از فرهنگ و اتفاقات و حوادث دوران خود میباشند با گذشت زمان و در کنار هم قرار دادن شماره های روزنامه ها وقایع تاریخی هر جامعه ای به خوبی در کنار یکدیگر چیده میشوند و مجموعه ای از تغییرات را پیش رویمان قرار میدهند. نقاط تاریک و مبهم تاریخی گاهی در این مسیر روشن و شفاف میگردند و ناگفته ها بیان میشوند کتاب روزنامه ها و یا بطور واضح تر روزنامه های صحافی شده ای که بطور مرتب و پیوسته پشت سرهم قرار میگیرند به عنوان یک سند تاریخی معتبر همواره مورد استفاده قرار گرفته و به عنوان یک مرجع تاریخی مفید واقع شده اند. در نتیجه حفاظت و نگهداری آنها کم از کتابها و اسناد تاریخی ندارد. متأسفانه بعلت کیفیت پایین کاغذ روزنامه ها که البته با توجه به نوع مصرف که بصورت روزانه میباشد انتخاب می شوند، تخریب آن ها را سرعت می بخشد و این اسناد تاریخی که هم حس نوستالژی را در دوستداران ادب و هنر بیدار میکند و هم مرجع خوب تاریخی است در مدت زمان کوتاهی از بین میرود با توجه به تاریخ شکل گیری صنعت روزنامه و چاپ آن در ایران کتاب روزنامه هایی از دهه های سی و دورتر در دست است که در حال نابودی میباشند. در این مقاله بر آنیم تا اهمیت حفظ کتاب روزنامه ها و عوامل و زوایای تخریب آنها و هم چنین راهکارهای حفاظتی مناسب را معرفی کرده و در آخر بهترین روش حفاظتی را برگزینیم

کلیدواژه ها: روزنامه کتاب روزنامه آسیب شناسی کاغذ، چاپ

ص: 56

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی وضعیت موجود کتابخانه های عمومی استان فارس و تعیین میزان آمادگی این کتابخانه ها در هنگام بروز شرایط اضطراری میباشد.

روش رویکرد پژوهش: روش پژوهش در این تحقیق با در نظر گرفتن ماهیت موضوع و اهداف پژوهش پیمایشی توصیفی است ابزار گردآوری اطلاعات پرسش نامه است و جامعه آماری این پژوهش 132 کتابخانه عمومی استان فارس است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آمار توصیفی نظیر درصد و فراوانی انجام شده است

یافته ها: یافته ها روشن ساخت که کتابخانه های عمومی استان فارس فاقد طرح اضطراری هستند از مجموع 132 کتابخانه تنها 9 کتابخانه دارای سیستم ضد حریق، 16 کتابخانه دارای سیستم ضد سرقت و فقط 3 کتابخانه مجهز به دوربین مدار بسته است. اولویتهای نجات در هیچ یک از کتابخانه ها مشخص نشده و آموزش های لازم برای مقابله با حوادث و بلایا به کتابداران داده نشده است. نتایج گویای این مطلب است که کتابخانه های عمومی استان فارس آمادگی لازم برای حفاظت منابع کتابخانه ای خود را هنگام بروز بلایا و حوادث نداشته و وضعیت کتابخانه های عمومی این شهرستان از لحاظ ایمنی مطلوب نیست

کلیدواژه ها: کتابخانه های عمومی، طرح اضطراری، برنامه ریزی مقابله با حوادث، بلایا، آمادگی واکنش شهرستان شیراز شرایط اضطراری

ص: 57

تأثیرات خشک کردن به روش انجماد (فریز در اینگ) بر کاغذ

سرور گیلانی (1)

چکیده

خشک کردن به روش انجماد (فریز در اینگ) روشی پرکاربرد و مناسب برای خشک کردن کاغذهایی است که در آب آسیب دیده اند. هدف از ارائه این مقاله آن است که مشخص شود آیا این روش بر مقاومت کششی و ثبات پیری تأثیر می گذارد؟

در این تحقیق 3 نوع کاغذ (کاغذ ground wood، کاغذ پنبه ای کاغذ پوشش دار) مورد بررسی قرار گرفته است که به روش انجماد خشک شده اند و در معرض پیری تسریعی قرار گرفته اند. این 3 نوع کاغذ به طور گسترده در آرشیوها و کتابخانه ها موجود میباشند تأثیرات روش فوق بر روی کاغذ به کمک سنجش گرهای ذیل مورد ارزیابی قرار گرفت

مقدار رطوبت مقدار قلياً استقامت در برابر، تاخوردگی، میزان مقاومت در برابر پارگی نتایج نشان میدهد که خشک کردن به روش انجماد در کاغذ بر میزان، رطوبت استقامت در برابر تاخوردگی و مقاومت در برابر پاره شدن تأثیر میگذارد این روش استحکام مکانیکی کاغذ را به ویژه با کم کردن مقاومت کششی اولیه تحت تأثیر قرار میدهد در حالیکه نفوذ روش فوق در کاغذهایی با مقاومت مکانیکی بالا نسبتاً کمتر می شود.

نتایج همچنین نشان می دهد که در کل این روش بر استحکام مکانیکی و ثبات پیری بیش از روش Air drying تأثیر می گذارد.

کلیدواژه ها: فریز در اینگ، کاغذ حفاظت و مرمت، انجماد

ص: 58

چکیده

آرشیو مرکز اسناد سازمان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی دارای مجموعه ارزشمندی از اسناد دیداری-شنیداری است. هدف اصلی این مرکز حفظ اسناد با ارزش از طریق حداکثر استفاده از فضای موجود و نیز ایجاد شرایط مطلوب برای دسترسی آسان دانش پژوهان و محققان به این مدارک و همچنین فراهم آوردن راهکارهای فنی و تکنیکی و ایجاد سیستم های یکپارچه برای حفاظت از این مجموعه ها که جنبه سندی دارند است بخشی از این مدارک شامل مجموعه نوار مصاحبه و مستندسازی هویت شهری است که در نتیجه اجرای طرحهای تاریخ شفاهی تولید شده اند. دسته ای دیگر شامل انواع نوارهای ویدئو وی اچ اس بتاکم دی وی کم و یوماتیک هستند که محصول فعالیتهای هنری، فرهنگی و اداری سازمانهای متبوعه آستان قدس رضوی است. دسته ای دیگر محمل های دیداری شنیداری قدیمی هستند که در انواع فیلمهای پروژکتوری نوارهای ریلی صوتی صفحات گرامافون و نوارهای کارتریج طبقه بندی می شوند. از آنجایی که این مدارک با توجه به محتوای اسنادی آن آرشیوی هستند مجموعه سازی، نگهداری دسترسی و مدیریت آن باید مبتنی بر خط مشی اصول و رویه های مناسب و استاندارد باشد در خصوص سطح دسترسی و بازیابی این مدارک با توجه به تنوع فرمت آن و این که انواع مختلف محمل های دیداری-شنیداری با توجه به موقعیت و شکل خاص آن باید سازماندهی و نگهداری شوند. این مرکز از روشهای تفکیک و جداسازی، ثبت به شیوه متمرکز بازبینی و استخراج محتوای توصیفی منابع نمایه سازی و استفاده از پایگاه و بانک اطلاعاتی متمرکز در سازماندهی این مدارک استفاده نموده است. در خصوص وضعیت محیط ذخیره سازی از جمله دما، رطوبت، نور، آلاینده های هوا و امنیت فیزیکی اقدامات مؤثر و پیشگیرانه ای را انجام داده است.

ص: 59

بخشی از این اقدامات فنی و تکنیکی هستند و در جهت ایجاد سیستمهای یکپارچه برای حفاظت از مجموعه ها که جنبه سندی دارند بکار میروند. در این مقاله به بیان تجربه شیوه سازماندهی، نگهداری و حفاظت از اسناد دیداری شنیداری در مرکز اسناد آستان قدس رضوی پرداخته و در پایان در جهت بهبود کارکرد روشهای حفاظت و نگهداری از این منابع پیشنهاداتی ارائه خواهد شد.

کلیدواژه ها: حفظ و نگهداری اسناد دیداری- شنیداری، سازماندهی، مواد آرشویی، مرکز اسناد سازمان کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی

صغری درزی خلردی(1)، فاطمه درزی خلردی(2)

چکیده

حفاظت پیشگیرانه شناسایی عوامل آسیب رسان به اسناد و کاربرد شیوه هایی به منظور کاهش اثرات مخرب که باعث کاهش عمر اسناد آرشیوی می شود از اهداف و اولویتهای هر مرکز و سازمان آرشیوی میباشد.

امروزه سازمانها از تکنولوژیهای اطلاعاتی جهت تولید ذخیره و ارتباطات استفاده می کنند. مدیریت و نگهداری میراث مستند و از سوی دیگر تعداد پیشینه های ایجاد شده به شکل الکترونیکی که بطور گسترده در حال افزایش نکته مهمی است که باید به آن توجه نمود. بسیاری از مؤسسات آرشیوی در جهان برنامه هایی برای حفاظت اسناد آرشیوی با ارزش که دارای ارزش دائمی هستند فراهم می کنند. حفاظت دیجیتال امروزه از مشکلات مدیریت اطلاعات جهانی محسوب می شود. آنچه در حفاظت اسناد الکترونیکی حائز اهمیت است صحت محتوای اسناد الکترونیکی جابجایی این دسته از اسناد، شیوه های نگهداری سازگاری و تغییر به همراه پیشرفت تکنولوژیهای اطلاعاتی و مهارتهای متخصصان آرشیوی و در نهایت فراهم کردن تجهیزات خاص برای محافظت از انواع مختلف پیشینه ها میباشد، که در مقاله حاضر به آن پرداخته خواهد شد.

کلیدواژه ها: اسناد، الکترونیکی تکنولوژیهای اطلاعاتی حفاظت و نگهداری چالشها

ص: 61

1- کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری @Soghra_darzi@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کامپیوتر کتابدار کتابخانه عمومی آزادگان ساری

چکیده

کند کردن روند تخریب اشیا تاریخی فرهنگی با ایجاد دستورالعمل و اجرای راهکارهایی برای مواردی از قبیل فراهم سازی شرایط محیطی مناسب بررسی و مطالعه، اثر روش نگهداری و انبارداری، نمایش بسته بندی حمل و نقل و جابجایی مدیریت مقابله یکپارچه با آفات زیست محیطی، آمادگی رویارویی با شرایط اضطراری و اقدام مناسب و بازسازی و نسخه برداری حفاظت پیشگیرانه است. حفاظت پیشگیرانه روشی است که اصالت اثر را حفظ و نیاز به اقدامات مرمتی را کاهش می دهد. هر چند خود در ابتدا هزینه هایی را جهت ایجاد شرایط و ساماندهی و همچنین اقدامات حفاظتی بر روی خود اثر را دارد اما مزیت های موجود آن بار هزینه ای اندک را توجیه می کند. به منظور حصول به شرایط مطلوب در مراکز آرشیوی و موزه ای نیاز است تمهیدات ویژه ای اندیشیده و بکار گرفته شود چگونگی حفاظت از اقلام موجود در مجموعه (موزه آرشیو کتابخانه و...) امری حیاتی برای بقای مجموعه است. در حفاظت پیشگیرانه مهمترین نکات تعیین اولویتهای حفاظت و برجسته سازی مشکلات موجود در مجموعه است منابع اصلی خطر برای مجموعه ها معمولاً شامل ساختمان و محیط اطراف آن محیط زیست داخلی ساختمان نور طبیعی و مصنوعی ذخیره سازی و حمل و نقل مدیریت تلفیقی آفات خطرات آتش سوزی و نقض امنیت است. در این مقاله ضمن تعریف حفاظت پیشگیرانه به بررسی خطرات ذکر شده با نگاه حفاظت پیشگیرانه پرداخته و راههای رسیدن به حفاظت پیشگیرانه مانند کنترل مؤثر محیط ساختمان مدیریت مطمئن و تکنیکهای مؤثر ذخیره سازی مدیریت، بلایا، امنیت کارا و مؤثر و برنامه ریزی فوریتها مطرح خواهد شد و در نهایت اقدامات عملی پیشنهادی در حل مشکلات حفاظت پیشگیرانه ارائه میشود.

کلیدواژه ها: حفاظت پیشگیرانه امنیت مجموعه، موزه ها، آرشیوها.

ص: 62

چکیده

آثار مکتوب تنها رشته ای است که میراث دانش باقیمانده از تمدن‌ها را به یکدیگر متصل نگاه میدارد و در مراکز آرشیو سراسر جهان ذخیره و نگهداری میشود. قدمت حفاظت و نگهداری مواد اطلاعاتی تقریباً به قدمت تاریخ پیدایش این مواد است. همه مواد اطلاعاتی از الواح گلین تا پاپیروس، کاغذ مواد غیر کتابی و مواد رقومی در معرض عوامل آسیب رسانی چون، انسان، رطوبت دما، نور، آلاینده های هوا، قارچ ها، حشرات اسیدها و... می باشند. مطمئناً پیشگیری بهتر از درمان است و برای هر مرکز آرشیوی باصرفه تر است که به منظور تأمین امنیت و محافظت از منابع خود هزینه کند تا اینکه هزینه های گزافی برای بازسازی مجموعه آسیب دیده پردازد. در این مقاله پس از بررسی تاریخچه ای در این مورد و مرور، پیشینه ها به اهمیت و نقش کاغذ در حفظ و نگهداری کتابها و اسناد دستور العمل حفاظت و نگهداری آثار، کاغذی اهمیت حفاظت از آثار هنری و منابع رقومی خواهیم پرداخت. سپس عوامل آسیب رسان مواد کتابخانه ای و آرشیو را معرفی کرده و راهکارهای پیشگیری از این عوامل و مقابله با آنها را بیان میشود

کلیدواژه ها: حفاظت پیشگیرانه، آرشیو، آثار مکتوب

ص: 63

-
- 1- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران Smajidi2010@hotmail.com
 - 2- مدرس گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه پیام نور خوی و مدیر عامل شرکت خدمات کتابداری و اطلاع رسانی علیپور H_alipour2956@yahoo.com

چکیده

امروزه اهمیت کتاب بر کسی پوشیده نیست به طوری که برخی از افراد با برقراری ارتباطی دوستانه با این شی بی جان گویی به آن جان بخشیده و مانند هر موجود جاننداری در نگهداری آن می کوشند. وجود کتابخانه های خانگی یکی از زیباییهای زندگی مبتنی بر مطالعه و کسب آگاهیهای علمی میباشد اما چقدر ما برای نگهداری و حفاظت پیشگیرانه این کتابخانه ها تلاش کرده ایم و با روشهای نگهداری فنی کتابها و اسناد قدیمی خانگی آشنا هستیم؟

در این مقاله بر آن شدیم به مرور روشهای نگهداری و حفاظت پیشگیرانه کتابهای موجود در کتابخانه های خانگی پردازیم

ص: 64

چکیده

اولین و مهمترین وظیفه کتابداران و کارشناسان اسناد در کتابخانه‌ها و مؤسسات آرشیوی که دارای گنجینه‌های نفیس و منحصر بفرد از اشیا و منابع تاریخی و فرهنگی هستند حفاظت پیشگیرانه و آموزش آن است.

این آموزش به صورت عمومی برای کل جامعه و به صورت تخصصی برای گروهی از کتابداران جوان و کارشناسان جوان، اسناد به منظور احراز پستهای حساس و جایگزینی در تمام سطوح از کتابدار ساده و تکنیسین تا کتابدار خبره و کارشناسان متخصص و مجرب اسناد لازم و ضروری است.

نباید از کنار این امر به سادگی، گذشت بسیاری از مهارتهای کتابداران خبره و کارشناسان باسابقه و حرفه‌ای اسناد، به صورت تجربی و در اثر دقت و ممارست در طول سالهای خدمتشان به دست آمده این تجربیات و مهارتهای منحصر بفرد که هرگز به صورت آکادمیک قابل دستیابی نیست باید به نحوی کارآمد و مفید مدون شده و به نسلهای بعدی انتقال یابد

اگر به این مهم توجه نشود پس از پایان خدمت کتابداران خبره و کارشناسان حرفه‌ای، اسناد نسل جدید کتابداران و کارشناسان در کتابخانه‌ها، سازمانها و مؤسسات آرشیوی ضربه جبران ناپذیری از فقدان و عدم دسترسی به این اطلاعات و تجربیات خواهند دید و زمانی طولانی با هزینه‌های گزاف برای رسیدن به قسمتی از این مهارتها بر کتابخانه‌ها، سازمانها و مؤسسات آرشیوی تحمیل خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: حفاظت پیشگیرانه کتابداران، کارشناسان اسناد، گنجینه‌ها

ص: 65

چکیده

با افزایش حجم منابع دیجیتالی اطلاعات جدید علوم پایه فناوری هنر علوم انسانی و اجتماعی بطور فزاینده ای در این رسانه، شکننده ناپایدار و پویا گنجانده می شود از دست رفتن این نوع منابع اثرات جبران ناپذیر و مهمی بر درک فرهنگی نسل‌های آینده دارد برای آنکه ایمنی نگهداری مواد دیجیتالی تضمین شود، آرشیو دیجیتالی باید متعهد به نگهداری دراز مدت باشد.

روش بررسی: در این نوشتار که به روش کتابخانه‌ای و جستجو در کتابها مجلات و پایگاه‌های اطلاعاتی به انجام رسیده است سعی خواهد شد ضرورت حفاظت بلند مدت دارائیه‌های دیجیتالی مورد بحث قرار گیرد همچنین به یکی از مهمترین جنبه ها یا قسمت‌های کلیدی هر فعالیت حفاظت دیجیتالی، یعنی فرمت اسناد دیجیتالی پرداخته خواهد شد.

نتیجه گیری: سازمان‌های میراث فرهنگی که کتابخانه و آرشیوها مهمترین بخش آنان هستند نخستین مؤسسه‌ای بوده‌اند که به منظور حفاظت طولانی مدت منابع دیجیتال، آرشیوسازی دیجیتالی را آغاز کرده اند. یکی از مهمترین جنبه ها یا قسمت‌های کلیدی هر فعالیت حفاظت دیجیتالی، فرمت اسناد دیجیتالی است که ایجاد و به کتابخانه دیجیتالی یا اسپارگاهها اضافه میگردد به علت منسوخ شدن سریع فناوری های سخت افزاری و نرم افزاری برای کتابخانه ها لازم است که جزئیات فرمت فایل ها از جمله مشخصات فایلها، طبقه بندی فرمت‌های فایل، استانداردهای استفاده شده در ایجاد فرمت فایلها قابلیت استفاده آنها در طولانی مدت و . را بررسی نمایند بنابراین فرمت‌های فایل نقش مهمی در حفاظت دیجیتالی بازی میکنند. پذیرش وسیع، منشأ غیر انحصاری، مجموعه مشخصات منتشر شده، میان کش پذیر و غیر فشرده سازی یا فشرده سازی بدون از دست دادن اطلاعات از

مهمترین ملاحظات در انتخاب فرمت‌های فایل دیجیتالی برای حفاظت طولانی مدت است اگر چه این، معیارها با اصطلاحات متفاوتی توصیف میشود و سیاستها و استراتژیهای حفاظتی گوناگونی که در پذیرش یا عدم پذیرش فرمت فایلها مؤثرند باید مورد محاسبه قرار گیرند

کلیدواژه ها کتابخانه دیجیتال، حفاظت دیجیتالی و اسپارگاه ها، فرمت فایل

ص: 67

چکیده

یکی از هنرهای برجای مانده از گذشته های دور، هنر قالی بافی است. از دیر باز قالیبافان با استفاده از نقشه هایی که توسط طراحان خبره طراحی شده است بر دار قالی نقش می زده اند. در این میان شرکت سهامی فرش ایران یکی از مراکز مهم امر احیای طرح و نقشه و تولید فرش در ایران دارای انبوهی از نقشه های فرش با قدمت های زیاد میباشد. اکثر این نقشه ها به دلیل در اختیار بودن نزد قالیبافان، همراه با گردو خاک فراوان و به حالت تا شده نگهداری می شده اند. آسیب شناسی اولیه از این آثار حاکی از آن است که تعداد بسیار زیادی از این نقشه ها از نظر قارچی آلوده میباشند هر یک از این نقشه ها در اثر عوامل آسیب رسان از جمله بسته بندی نامناسب به چندین قطعه با ابعاد مختلف تبدیل شده اند. در این مقاله تلاش شده است به مستندنگاری و روند حفاظت اولیه از این نقشه ها به منظور بازخوانی خطوط، طرح و نقش آنها و جلوگیری از تخریب بیشتر این آثار پرداخته شود.

کلیدواژه ها حفاظت نقشه، فرش شرکت سهامی فرش ایران

ص: 68

فاطمه جبرائیلی(1)، فریده رضائی هشی(2)، مرگان تاجران(3)

چکیده

یکی از گنجینه های تاریخ و ادبیات هر کشور بدون شک نسخه خطی به جای مانده از گذشتگان است نسخ خطی زبان فارسی زینت بخش بسیاری از کتابخانه های ایران و جهان می باشد کتاب گنج الگنج ابو القاسم شاذانی نیشابوری که کاتب آن فردی به نام یارمحمد است یکی از هزاران آثار تاریخی و هنری مکتوب ایران است که تا این اواخر در کشورهنگام بوده و به تازگی به کشور برگردانده شده است.

این کتاب به دلیل دارا بودن سرلوح مذهب در نوع خود بی نظیر است و تنها نسخه کامل در ایران بوده (نسخه ی ناقص از آن نیز در کتابخانه مجلس نگهداری میشود). این کتاب به دلیل نحوه نگهداری و به کار بردن روشهای مرمت نادرست، آسیبهای فراوانی دیده و نیازمند حفاظت و مرمت میباشد در این مقاله به مستند نگاری و آسیب شناسی این نسخه و نیز مراحل حفاظت و مرمت آن پرداخته شده است.

کلیدواژه ها: گنج، الگنج حفاظت و نگهداری، مرمت، سازمان اسناد و کتابخانه ملی

ص: 69

-
- 1- کارشناس تاریخ کارشناس مسئول مرمت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج. ا. ا
Jebrael1100@yahoo.com
 - 2- کاردان مرمت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. fa_rez 2005 @ com
 - 3- کاردان مرمت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج. ا. ا | moj_2005@yahoo.com

چکیده

این وقفنامه متعلق به سال 879 هجری قمری است که در مورد مسجد جامع نی ریز میباشد. سند مذکور به دلیل حفاظت و نگهداری نامناسب در گذشته آسیبهای فراوانی دیده است از جمله ریختگیهای زیاد در محللهای تاخوردگی سبب گردیده که اثر به چندین تکه شود در این مقاله به بررسی روند مستند نگاری و آسیب شناسی این اثر، مراحل مرمت آن پرداخته شده است. در نهایت پیشنهاداتی به منظور حفاظت و نگهداری صحیح آن ارایه گردیده است.

کلیدواژه ها: حفاظت و مرمت وقف نامه، مسجد جامع نی ریز

ص: 70

چکیده

این مقاله در مورد سند خطی مربوط به سال 1321 هجری قمری است که با شیوه غلط نگهداری، مرمت غیر اصولی با استفاده از چسب های شیشه ای پهن، رنگ شدن حاشیه رنگی قرمز سند با رنگ شیمیایی و آغشته شدن قسمتهایی از سند با رنگ حاشیه (به بعلت عدم ثبات رنگ حاشیه) دچار آسیبهای جدی شده است.

ویژگی اثر مورد مطالعه و مرمت شده از جهات گوناگون نظیر دو گونه بودن کاغذ دست ساز آن با کاغذ متن و حاشیه سند تا فرسودگی و تخریب عمده در قسمتهای بالایی اثر که تذهیب شمسه بزرگ تعبیه شده است قابل مشاهده میباشد.

ضرورت اسید زدایی پس از تثبیت خط و تذهیب آن در بررسی میدانی؛ عمده ترین آسیبهای رسیده به این اثر در بخشهای که به واسطه خطوط زرینی در سطر کشی و جدول کشی آن به کار رفته است قابل مشاهده است.

ص: 71

چکیده

این فرمان از اسناد سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و متعلق به سال 1138 هجری قمری است که در مورد اشرف افغان بعد از حکومت او در اصفهان میباشد فرمان مذکور در گذشته به دلیل نگهداری و حفاظت نامناسب و اعمال روشهای مرمتی غیر اصولی و غیر علمی، دچار آسیبهای فراوانی شده است. در این مقاله به بررسی روند مستند نگاری و آسیب شناسی این اثر و مراحل مرمت آن مانند باز کردن مرمت قدیمی، مرمت پارگیها و کمبودها و نیز استحکام بخشی بر روی آن پرداخته شده در نهایت پیشنهاداتی به منظور حفاظت و نگهداری از آن ارائه شده است.

کلید واژه ها حفاظت و مرمت فرمان اشرف افغان

ص: 72

منظر نیک یار(1)

چکیده

این نشریه که بدون تاریخ است در مورد مطالب مختلف می‌باشد این اثر اسیدی، بوده جلد و عطف و صفحات آن بشدت دچار ریختگی و چند تکه شده است. در این مقاله به بررسی روند مستند نگاری و آسیب شناسی این اثر و مراحل مرمت آن پرداخته شده نیز پیشنهاداتی به منظور حفاظت و نگهداری صحیح آن ارائه گردیده است.

کلید واژه ها: حفاظت و مرمت نشریه نسیم شمال، نگهداری

ص: 73

بابک حجتی(1)، عباس عابد اصفهانی(2)، حمید فرهمند بروجنی(3)

چکیده

چرم به علت ساختار پیچیده ای که دارد با عوامل مختلف واکنش میدهد و سریعاً آسیب میبیند فرایندهای دباغی نوع و گونه چرم و شرایط نگهداری و دفن اثر به این آسیب ها می افزاید همین پیچیدگی ها هستند که باعث میشوند، روند مرمت و واکنش هر شی چرمی با دیگری متفاوت باشد طومار چرمی موزه همدان شدیداً آسیب دیده و با مواد نرم کننده رایج بهبودی در شرایط فیزیکی آن حاصل نشده است به وسیله آزمایشهای شیمی تر مانند تست سولفات آمونیوم، شناسایی ماده دباغی و آنالیزهای کروماتوگرافی (TLC) جذب اتمی (pH) SEM/EDAX (AAS). سنجی و کشت ت قارچ حداکثر اطلاعات از فرایند تولید و میزان تخریب طومار چرمی به دست آورده شد، نتایج مورد بحث قرار گرفته و اطلاعات مربوط مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. سپس چندین روش تمیز کاری مانند تمیزکاری با الکل کلوسل جی CMC و تمیزکاری خشک روی نمونه آزمایش شدند از بین مواد نرم کننده BML و گلسیرین مخلوط با آب و الکل و نرم کردن به وسیله رطوبت و مالش سطح چرم روی نمونه آزمایش و نتایج به وسیله مشاهدات بصری و SEM بررسی شدند. در انتها تمیزکاری خشک و نرم کردن به وسیله رطوبت و مالش به عنوان بهترین و کم خطرترین روش برگزیده و اجرا شدند در قسمتهای سوخته که آسیب دیدگی شدیدتر داشتند، گلسیرین مخلوط با آب و الکل برای حفاظت از آسیب بیشتر بکار رفتند برای استحکام بخشی نمونه در قسمتهای سوخته و برای چسباندن بعضی قسمتها از PVA استفاده شد برای نرم کردن و ضد عفونی اثر یک انکوباتور (محفظه) طراحی و ساخته شد.

کلید واژه ها: مرمت چرم جذب اتمی کروماتوگرافی تمیزکاری نرم کردن PVA SEM/EDAX، ضد عفونی

ص: 74

1- دانشجوی دکترای مرمت اشیاء فرهنگی و آثار تاریخی مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان babakhojati@gmail.com

2- مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان) aabed@khuisf.ac.ir

3- عضو هیئت علمی دانشگاه هنر اصفهان farahmandhamid@gmail.com

چکیده

قدمت حفاظت و نگهداری منابع کتابخانه ای همزمان با پیدایش این منابع است همواره این منابع در معرض آسیبهای مختلفی چون شرایط محیطی، شرایط فیزیکی، شیمیایی و انسانی بوده است و انسان همواره به دنبال راهی بوده است تا بتواند شرایط نگهداری مناسب تری برای میراث ماندگار پدید آورد

این پژوهش به بررسی وضعیت و شرایط حفاظت و نگهداری منابع دیداری-شنیداری کتابخانه ملی و مقایسه آن با استانداردها می پردازد.

بیش از 500,000 منبع دیداری شنیداری در کتابخانه ملی وجود دارد که مخزن مناسبی ندارند. انواع منابع در فضایی نگهداری میشود که شرایط آن برای منابع کتابی تعریف شده است. مخازن جدا و فضای مجزا و قفسه های مناسب برای انواع منابع وجود ندارد قرار داشتن مخزن منابع غیر کتابی بین دو مخزن کتاب سبب شده که علاوه بر تردد بسیار در ساعات اداری و شیفت نه تنها حفاظت آن از نظر امنیتی در معرض خطر باشد بلکه آلودگیهای منابع کتابی عوامل انسانی نیز به این منابع سرایت کند. تا کنون نسخه پشتیبانی برای این منابع که بسیاری از آنها منحصر به فرد است تهیه نشده برای مثال بعضی نوارهای کاست سخنرانی حدود چهل سال و صفحه های گرام بیش از پنجاه سال قدمت دارد. از عواملی که باعث شده ساماندهی این منابع در اولویت نباشد جدید بودن ساختمان، کتابخانه انتقال فوری منابع به این مخازن، تأکید بر روی ساماندهی کتاب و خدمت رسانی آن بدلیل نیاز بیشتر مراجعان است.

کلید واژه ها: منابع دیداری، شنیداری حفاظت و نگهداری، استاندارد، سازمان اسناد و کتابخانه ملی

ص: 75

چکیده:

عکس های تاریخی از جمله اسناد مهم در تحقیقات تاریخی به شمار میروند. بطوری که تمام مراکز اسنادی معتبر با توجه به اهمیت این اسناد به جمع آوری نگهداری و ساماندهی آن می پردازند. این نوع از اسناد با توجه به خصوصیات فیزیکی و مواد تشکیل دهنده آن از ظرافتهای بسیار بالایی برای حفظ، نگهداری و ارائه خدمات برخوردار میباشند که در صورت کوچکترین خطا، اشتباه و یا سهل انگاری دچار آسیبهای جدی خواهند شد که ممکن است جبران ناپذیر باشد.

لازم به ذکر است که نیروی انسانی مرتبط با این نوع از اسناد هم بسیار حائز اهمیت می باشد چرا که در صورت عدم وجود نیروهای متخصص و علاقه مند در مراحل مختلف سازماندهی تهیه نسخه پشتیبان مرمت و ارائه خدمات عکسهای، تاریخی میتواند به روند صحیح انجام کار لطمه وارد نموده و از دستیابی به اهداف مرتبط با رویه های صحیح انجام کار مطابق با استانداردهای رایج باز دارد.

در این مقاله ما با ارائه راهکارهای مناسب و استاندارد به مراحل مختلف نگهداری عکسها در مرکز اسناد آستان قدس رضوی خواهیم پرداخت و تجربیات کسب کرده در این رابطه را در اختیار محققان و دستداران عکسهای تاریخی قرار خواهیم داد

کلید واژه ها: عکسهای تاریخی مرکز اسناد آستان قدس رضوی، حفاظت و نگهداری

ص: 76

چکیده

مدیریت اسناد و مطبوعات آستان قدس رضوی که در سال 1377 تحت عنوان «اداره اسناد» آغاز بکار کرد یکی از مراکز اسنادی و آرشیوهای فعال در کشور باشد. مجموع موجودی اسناد این مدیریت حدود شش میلیون برگ سند میباشد که به سه دسته کلی قابل تقسیم میباشد بخش نخست که در واقع بزرگترین بخش از اسناد موجود در این مدیریت است شامل اسناد و مکاتبات اداری این نهاد مذهبی است که از دوران صفوی تا اواخر دوران پهلوی را در بر میگیرد اسناد یاد شده از لحاظ طبقه بندی نحوه تهیه در زمره اسناد تولیدی درون سازمانی هستند که پس از خارج شدن از روال اداری و جاری به بایگانی راکد منتقل شده اند و بعد از تشکیل اداره اسناد زمینه های نقل و انتقال این اسناد جهت حفظ و نگهداری تحت شرایط مطلوب و استاندارد به مدیریت اسناد فراهم شده است. بخش دوم اسناد این مرکز، مجموعه اسناد شخصی و خانوادگی و نهادهای مختلف است که در واقع اسناد اهدایی و وقفی را تشکیل میدهند بخش سوم اسناد این مرکز مجموعه اسناد خریداری شده از افراد مختلف می باشد.

هر دسته از اسناد فوق سرنوشت متفاوتی را از لحاظ شرایط نگهداری تجربه کرده اند و نوع آسیبهای وارده به آنها نیز متفاوت میباشد این مقاله درصدد ارائه تصویری روشن از نوع آسیبهای وارده به این اسناد در اثر عوامل مخرب سند از ابتدای مرحله ایجاد و بایگانی در مراکز تولیدی و میزان مطابقت شرایط نگهداری اسناد و تدابیر بکار گرفته شده در مخازن نگهداری اسناد این مرکز با استانداردهای معمول نگهداری اسناد کاغذی و اقدامات ایمنی پیش بینی شده جهت حفاظت فیزیکی از اسناد را شامل میشود

کلید واژه ها: آسیب شناسی اسناد کاغذی شیوه های نگهداری، آستان قدس، مدیریت اسناد

ص: 77

چکیده:

نسخ خطی از جمله میراث مستند و ارزشمند جوامع محسوب میشوند به همین دلیل امروزه گامهایی در جهت شناسایی و ترغیب افراد به منظور حفاظت از نسخ خطی صورت گرفته است با این وجود تا به امروز تعداد زیادی از نسخ خطی از بین رفته و یا از کشور خارج شده اند.

آنچه هم اکنون به عنوان یکی از مهمترین وظایف کتابخانه ها و مراکز دارای نسخ خطی مطرح است حفظ و حراست از منابع خطی موجود است. مشخصه های خاص این نوع منابع از لحاظ فیزیکی و محتوایی لزوم تدوین راهنماهای مدیریتی مشخص و معینی را بیان مینماید تدوین راهنماهای مدیریتی یکی از گامهای مدل تعالی سازمانی است تعالی سازمانی در جهت تعریف ساختار مدیریتی مناسب و منطقی برای فعالیت مدیران و تعیین نقش افراد در زنجیره تعاملات و ارتباطات است

با توجه به موارد بیان شده در این مقاله سعی بر آن است تا ضمن بیان ویژگیها و تمایزات این نوع میراث مستند با سایر منابع موجود راهنما و معیارهایی که مسئولین بخش خطی میتوانند در جهت تعالی بخش خود بکار گیرند، مورد بحث قرار داده شود.

ص: 78

1- کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی yazdannia@gmail.com

2- کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی m_adeli479@yahoo.com

از مهمترین مؤلفه های حفاظت و نگهداری مؤثر از منابع آرسیوی و کتابخانه ای ارزشمند از قبیل اسناد تاریخی و نسخ خطی کهن آشنایی با انواع عوامل آسیب رسان، نوع آسیب های ایجاد شده توسط این عوامل مدیریت سیستمیک در آرسیوها و کتابخانه ها و اتخاذ تدابیر و اقدامات پیشگیرانه به منظور جلوگیری از بروز آسیبهای جبران ناپذیر در این منابع میباشد. در برخی از موارد شکست در اجرای سیاستهای حفاظتی پیشگیرانه و عدم کنترل وقایع غیر مترقبه و عوامل محیطی آسیب رسان اجتناب ناپذیر بوده در نتیجه شناسایی زود هنگام آسیبهای در حال توسعه و اقدامات اصلاحی مقتضی از اهمیت بالایی برخوردار میباشد. منابع مکتوب تاریخی به سبب ترکیبات و مواد طبیعی به کار رفته در ساختارشان به میزان بالایی در برابر عوامل بیولوژیک از جمله قارچ های میکروسکوپی آسیب پذیر میباشند. با توجه به عدم کارایی کامل روشهای نمونه گیری و کشت در شناسایی آلودگی و آسیبهای بیولوژیک، جایگزینی روش های کارآمدتری برای تشخیص زودهنگام آسیب های ایجاد شده توسط این عوامل مورد نیاز میباشد. در این مقاله علاوه بر ارائه راهکارهایی در خصوص حفاظت پیشگیرانه از منابع مکتوب در برابر عوامل بیولوژیک آسیب رسان، برخی از روشهای نوین در شناسایی آلودگیهای قارچی منابع کاغذی، مانند استفاده از سنسورهای الکترونیک برای تشخیص مایکوتوکسینهای تولید شده توسط این عوامل و آزمون بیولومینسانس ATP برای تشخیص اسپورهای زنده و فعال مورد بررسی قرار گرفته است همچنین به معرفی روشهای نوین و کم خطر ضدعفونی منابع آرسیوی و کتابخانه ای مانند روشهای مهار آنزیماتیک، ایجاد محیط آنوکسی و... پرداخته شده است

کلید واژه ها: آلودگی بیولوژیک، قارچها ضد عفونی، منابع آرسیوی و کتابخانه ای، حفاظت و نگهداری

ص: 80

چکیده

با توجه به اهمیت و لزوم شناسایی و ارزیابی صحیح ساختارهای تشکیل دهنده آثار در فرایندهای حفاظتی دو نمونه نسخه خطی مربوط به دوره قاجاریه و متعلق به مجموعه ای خصوصی مورد مطالعه قرار گرفتند این نسخه ها شامل مفاتیح و نسخه تعویذات و طلسم بودند. نسخه مفاتیح از کاغذهای نازک یکرنگ و نازک ساخته شده است ولی نسخه دیگر حاوی کاغذهایی با رنگهای متفاوت میباشد جهت شناسایی اجزای تشکیل دهنده کاغذ از روش کلاسیک شیمی تر و همچنین طیف سنجی مادون قرمز تبدیل فوریه (FTIR) استفاده شد. شناسایی الیاف نیز با استفاده از استاندارد ISIRI 9718 صورت گرفت. بر اساس نتایج حاصل شده از خمیر چوب نرم برای ساخت کاغذها استفاده شده است ولی دسته ای از نمونه ها از خمیر تصفیه شده با سولفات و دسته دیگر از خمیر تصفیه با سولفیت ساخته شده اند. این امر گویای استفاده از کاغذهای مختلف در طی کتابت نسخه است چسب استفاده شده در صحافی نمونه ها نیز ماده ای گیاهی و دارای ساختار ساکاریدی شناسایی گردید که احتمالاً سریش بوده است. آزمونهای نقطه ای و طیفهای مادون قرمز حاصل از نمونه ها نیز نشان دهنده استفاده از ماده ای پروتئینی جهت آهار کاغذ می باشد که احتمالاً سریشم بوده است همچنین نتایج طیف سنجی گویای استفاده از گچ به عنوان پرکننده در ساختار کاغذ میباشد. همچنین وجود طیفهای شاخص لیگنین استفاده از خمیر چوب در ساخت این نمونهها را تصدیق نمود

کلید واژه ها: نسخه خطی قاجار، کاغذ FTIR، الیاف، آهار، چسب صحافی، پرکننده.

ص: 81

1- دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت اشیا فرهنگی و تاریخی دانشگاه هنر تهران m.h.somea@gmail.com .

2- دانشجوی دکتری مرمت اشیا فرهنگی و تاریخی دانشکده مرمت دانشگاه هنر اصفهان mohsen.mohammadi@au.ac.ir

چکیده

حفظ و نگهداری نقشه های قالی به دلیل جنبه، فرهنگی، تاریخی، هنری و همچنین تکنیکهای طراحی به کار رفته در آنها از اهمیت خاصی برخوردار است. بخش زیادی از این آثار ارزشمند به دلیل شرایط نامناسب نگهداری در معرض آسیب و تغییرات ناشی از محیط قرار دارند. از آن جایی که رنگهای استفاده شده در این نقشه ها بیان کننده رنگ نخعی است که بافنده به کار میبرد از این رو رنگی که برای رنگ آمیزی نقشه قالی به کار میرود بسیار حائز اهمیت است و شناخت ساختاری آن در راستای حفاظت از این گونه آثار لازم و ضروری مینماید. در این راستا یک نقشه قالی کرمان مربوط به دوره پهلوی اول و متعلق به سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری استان کرمان مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت این نقشه بر روی کاغذ مقوای مستطیلی شکلی به ابعاد $1278 \times 38/9$ سانتیمتر اجرا گردیده و حاوی 19 رنگ مختلف میباشد که در این میان رنگهای گلخاری (صورتی پررنگ)، آبی، نخودی، چینی (سبز پررنگ)، چهره ای (صورتی روشن)، لاک (قرمز) ویشمی (سبز روشن) جهت بررسی انتخاب گردیدند شناسایی کاغذ از طریق بررسی میکروسکوپی الیاف و تاثیر معرفهای شیمیایی و با استفاده از استاندارد ISIRI 9718 انجام شد. جهت شناسایی آهار کاغذ و رنگهای به کار رفته نیز از آزمونهای نقطه ای شیمی کلاسیک استفاده گردید. نتایج نشان دادند که نمونه کاغذ مورد مطالعه از خمیر چوب نرم سفید شده و تصفیه شده با سولفیت ساخته شده است. همچنین آهار کاغذ ماده ای پروتئینی (احتمالاً ژلاتین) تشخیص داده شد رنگهای به کار رفته در اثر نیز به ترتیب رنگدانه قرمز آهن III (اخرا) لاجورد، زرد آهن (اکر)، سبز ویریدین، قرمز دانه و ویریدین شناسایی. گشتند این موارد با توجه به برهمکنش های متفاوت مواد در

ص: 82

1- کارشناس مرمت آثار تاریخی از دانشگاه زابل mn.amrodi@yahoo.com

2- دانشجوی دکترای مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی، دانشکده مرمت دانشگاه هنر اصفهان mohsen.mohammadi@au.ac.ir

فرایندهای حفاظتی بر لزوم دقت در انتخاب فرایندها و مواد قابل استفاده در درمان این اثر تاکید میکند

کلیدواژه ها: کاغذ مقوا، رنگ نقشه قالی کرمان دوره پهلوی

ص: 83

مریم سردابی(1)، پریسا محمدی(2)، محبوبه ضرابی(3)، سارا غروی(4)

چکیده

میکروارگانیسیمها عامل تخریب زیستی اشیاء فرهنگی در حوزه های هنر و نوشتاری محسوب میشوند آنچه که مسلم است نگهداری و مرمت آثار باستانی بدون اطلاعات کامل از عوامل تخریب مشکل خواهد بود. روشهای جداسازی و طبقه بندی میکروارگانیسیمهای مؤثر در تخریب به روشهای متداول کلاسیک وقت گیر و خسته کننده است و شناسایی دقیق آنها را در سطح گونه مشکل می سازد. تحقیقات در زمینه بکارگیری تکنیکهای مولکولی برای تعیین گونه های درگیر در این تخریب ها در حال انجام است این تکنیکها نیاز به حداقل مقدار نمونه برای شناسایی دقیق ارگانیسیمهای دخیل دارند و بالقوه روشی غیر مخرب برای نمونه های حساس محسوب می شوند.

در این تحقیق از دو روش مولکولی برای شناسایی قارچهای مخرب آثار مکتوب قدیمی استفاده شد. از میان تعداد زیادی از قارچهای جدا شده سه جدایه با فراوانی بیشتر انتخاب شد. DNA قارچهای مورد مطالعه با روش ستیل تری متیل آمونیوم بر مایند استخراج شد سپس از واکنش زنجیره ای پلیمرز برای تکثیر DNA ریپوزومی استفاده گردید پرایمرهای ITS 1 و ITS 4 برای این منظور استفاده شد. در روش دوم ژن سلوبیوهیدرولاز به عنوان یکی از ژنهای اصلی مؤثر در تخریب آثار کاغذی مورد بررسی قرار گرفت بررسی نتایج تعیین توالی با نرم افزار BLAST، سه جدایه فوق را به عنوان گونه هایی از جنس های پنسیلیوم و آلترناریا شناسایی کرد. روشهای مولکولی با استفاده از مقادیر کم نمونه های کتاب قادر به شناسایی قارچهای مخرب میباشد.

کلیدواژه ها آثار باستانی مکتوب، تخریب زیستی قارچ ها، سلوبیوز هیدرولاز

ص: 84

1- دانشجوی کارشناسی ارشد زیست فناوری دانشگاه الزهرا Maryam_sardabi@yahoo.com

2- عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا p.mohammadi@alzahra.ac.ir

3- عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا

4- عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا

چکیده

بسیاری از آثار تاریخی از مواد ارگانیک ساخته شده اند و به همین جهت از استحکام و مقاومت کمتری در برابر آفات برخوردارند. این گونه آثار میتوانند مورد تغذیه برخی از موجودات زنده قرار گیرند و در صورت وجود شرایط لازم از قبیل دما، رطوبت و فقدان نور محل رشد میکروارگانیسمها خواهد بود.

شاید بیشترین تعداد و همچنین پر ارزش ترین آنها آثار مکتوب باشد و در دنیا مجموعه های زیادی از آثار مکتوب در مراکز آرشیوی نگهداری می شود.

چگونگی نگهداری و آرشیو کتب و اسناد خطی در مخازن از قبیل استفاده از قفسه بندی جعبه های ضد اسید و طریقه تنظیم دما، رطوبت و آلاینده های موجود در هوا در سلامت و پایداری آنها نقش تعیین کننده ای دارد. با توجه به اصل تقدم حفاظت بر مرمت لازم است اقدامات لازم برای حفظ سلامت و اصالت آثار صورت پذیرد و موجب کاهش هزینه های مرمتی و جلوگیری از زوال آثار گردد.

کتابخانه مرکزی تبریز با دارا بودن تعداد چندین هزار جلد کتاب نفیس اسناد معتبر و کتب چاپ سنگی مجموعه با ارزشی را در خود جای داده است. و اثر مکتوب ثبت شده در لیست آثار جهانی بنام وقف نامه ربع رشیدی به نگارش شیخ رشید الدین فضل الله در این مجموعه نگهداری میشود

ص: 85

چکیده

در این مقاله به حوزه فلسفه و بنیانهای نظری به عنوان اصل محوری در حوزه حفاظت پیشگیرانه پرداخته شده است. در این راستا به بررسی دیدگاه نظریه پردازان و فیلسوفان مرمت که در حوزه حفاظت پیشگیرانه نظریاتی را ارائه کرده اند، اشاره شده است.

در این مقاله هم چنین به مفهوم اهداف و حوزه ها و راهبردهای حفاظت پیشگیرانه اشاره شده است. موارد دیگری که در این مقاله به آنها پرداخته شده، مفهوم و تعریف اصطلاحات و واژگان که به طور غیر مستقیم با مفهوم حفاظت پیشگیرانه مرتبط هستند میباشند این واژگان شامل نگاه داشت، پایدار مرمت مجازی، صیانت داده ها، مدیریت ساختمان مدیریت شرایط محیطی مدیریت یکپارچه مقابله با آفات زیست محیطی، مدیریت خطر است.

کلید واژه ها: فلسفه حفاظت پیشگیرانه، موزه آرشیو

ص: 86

چکیده

تذهیب از کلمه ذَهَبَ به معنای طلاست و با فتحه سه حرف در باب تفعیل می شود، تذهیب که به معنای طلاکاری است زیرا در تذهیب رنگ طلا اساس و پایه کار میباشد در لغت نامه ها تذهیب را به معنی زر گرفتن و طلاکاری دانسته اند، اما در عرف نسخه آرایبی به نقوش منظمی گفته میشود که با خطوط مشکی و آب طلا کشیده و تزئین شده اند که در این صورت آن را، مُذْهَب، گویند اما اگر علاوه بر طلا، در نقوش رنگهای دیگری چون لاجورد، شنگرف، سبز، مشکی و غیره بکار رود به آن، مُرْصَع مُذْهَب گویند. پیشینه آذین و تذهیب در هنر کتاب آرایبی به دوره ساسانی میرسد و اشاعه هنر کتاب آرایبی متعلق به دوران قبل از اسلام است، چنانکه کتاب ارزشنگ مانی مؤید این امر است. تمامی این نقوش که تصاویر انتزاعی از گیاهان بودند به عنوان پایه ایی برای شکل گیری تزئینات امروزی به شمار می آیند. به گونه ای که تزئینات و نقوش اسلامی در واقع تکامل یافته همان تزئینات و نقوش اولیه و طرحهایی است که پیش از اسلام و از قرنهای گذشته متداول بوده و در واقع مسیر تکاملی خود را پیموده و تحول شگرفی یافته است

تذهیب دارای مکاتب و دوره های گوناگون است هر مکتب یا دوره ویژگیهای خاصی دارد که بر اساس آن خصوصیات و ویژگیها میتوان تذهیب هر دوره را شناسایی کرد. در واقع، رنگها، روش قرار گرفتن نقوش در کنار یکدیگر و تنظیم آنها در یک صفحه تذهیب در مکاتب مختلف با یکدیگر متفاوت است. به هر حال تذهیب دوره های مختلف بیان کننده حالات و روحیات آن دوره ها هستند. شناسایی رنگ و نقوش و گاه خطوط بکار رفته در تذهیب را میتوان جزو فن شناسی سنتی

ص: 87

این هنر زیبا دانست که منجر به شناسایی و تفکیک تذهیب در دوره های مختلف تاریخی می گردد.

در این مقاله دو دوره تاریخی اسلامی (ایلخانی و صفوی) که از برجسته ترین دوره های هنر تذهیب میباشند مقایسه و بررسی میشود و علاوه بر فن شناسی سنتی پژوهشی در مورد شناسایی هنر تذهیب با استفاده از روشهای نوین فن شناسی انجام میگردد که در آن ساختار رنگهای بکار رفته و ساختار مرکب (جهت خوشنویسی) مورد بررسی قرار میگردد به این طریق که علاوه بر فن شناسایی سنتی که بر اساس تجربه و مشاهدات آثار مختلف تذهیب هر دوره صورت می گیرد و اصالت آن بررسی میشود به روش فن شناسی نوین (آنالیز دستگاهی) هم این هنر مورد کند و کاو و بررسی قرار می گیرد چرا که دانستن دانش کافی از ماهیت مواد متشکله هر اثر تذهیب و آگاهی بر روند ساختار آن علاوه بر شناخت هنر یک دوره در حفظ نگهداری آن اثر تاثیر بسزایی خواهد داشت مراحل کار شامل: مقدمه / تعریف هنر تذهیب/ تاریخچه تذهیب و ترصیع/ ویژگیهای هنر تذهیب در دو دوره ایلخانی و صفوی/ معرفی روشهای دستگاهی مربوطه جهت شناسایی رنگها و مرکب/ تحلیل داده ها و نتیجه گیری/ فهرست منابع و ماخذ میباشد.

کلید واژه ها: تذهیب فن، شناسی دوره تاریخی سنتی نوین آنالیز دستگاهی

1. دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی دانشگاه هنر تهران njmiri@gmail.com

2. دکترای مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی دانشکده مرمت دانشگاه هنر اصفهان mohsen.mohammadi@au.ac.ir

ص: 89

رضوان السادات میر اسد الله(1)، رضا تاج آبادی(2)، محمد رحیمی(3)، سمیه شعبانی(4)

چکیده

هدف از ارائه این مقاله بررسی کاربرد فناوری لیزر در مرمت و حفاظت اسناد آرشیوی می باشد.

امروزه کاربرد فن آوری لیزر در زمینه های فن شناسی آسیب شناسی و اجرای عملیات حفظ و مرمت آثار تاریخی امری اثبات شده است. این فناوری در زمینه حفظ و مرمت آثار نقاشی روی چوب و کاغذ، نیز کاربردهای مختلفی دارد در ایران کاربرد این فناوری در زمینه مذکور در ابتدای راه بوده و با در نظر گرفتن توانایی هایش پرداختن به آن شایسته و ارزشمند خواهد بود آرشیوها در نقش و نماد اصالت و هویت تاریخی ملتها همواره از جایگاه پراهمیتی در طول تاریخ چند هزار ساله خود برخوردار بوده اند نقش آرشیوها در حفاظت و حراست از میراث گذشتگان تلاش آنها در سازماندهی و دسترس پذیر ساختن مواد آرشیوی، موجب شده تا بتوان دو کار اصلی برای آنها بر شمرد: یکی گردآوری و محافظت از مواد آرشیوی و دیگر نحوه اطلاع رسانی درباره این مواد. آرشیوی. استفاده از فناوریهای نوین از جمله لیزر در مرمت و حفاظت از آثار و ابنیه تاریخی امری الزامی و اجتناب ناپذیر است. این آثار در قالب هر ماده و به هر شکل ارزشمند بوده و حفظ و نگهداری از آن اجتناب ناپذیر است ساختار یک اثر باستانی و تاریخی را معمولا مواد معدنی آلی یا ترکیبی از هر دو تشکیل میدهد که همواره این موارد در معرض تخریب و آسیب های فیزیکی شیمیایی و بیولوژیکی هستند بسیاری از روشهایی که در گذشته در نوع فعالیتهای میراث فرهنگی مانند مرمت آثار به کار گرفته می شده، امروز تحت تأثیر روشهای نوین قرار گرفته است. در این مقاله راجع به نقش لیزر در مرمت آثار

ص: 90

- 1- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی مجتمع آموزشی جهاد کشاورزی استان مرکزی
- 2- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی مرکز آموزش عالی شهید بابایی اراک
- 3- کارشناس آموزشی مرکز آموزش عالی شهید بابایی اراک
- 4- کارشناس حسابداری اداره دادگستری شهرستان اراک

تاریخی زدودن لکه های قارچی ایجاد شده بر کاغذ کاربرد لیزر در حوزه حفاظت از آثار تاریخی آشنایی با برخی کاربردهای لیزر در زمینه حفظ و مرمت آثار نقاشی و.... بحث می شود.

کلیدواژه ها: مرمت لیزر اسناد تاریخی، آرشیو، موزه، حفاظت اسناد

ص: 91

چکیده

از دهه 1990 میلادی مرمتگران به مزایای لیزر در حوزه های مختلفی مانند تمیز کردن سطوح زدودن لایه های اضافی پی برده اند امروزه در دنیا بسیاری از کارگاه ها و مراکز پژوهشی مرمت مجهز به انواع مختلف لیزر هستند و کارشناسان لیزر با همکاری مرمتگران سعی در استفاده بهینه از این پدیده در مرمت های تاریخی دارند. در این مقاله اصول اولیه لیزر و کاربردهای آن در مرمت مورد بررسی قرار میگیرد

کلیدواژه ها: حفاظت و مرمت لیزر ، تمیز کردن

ص: 92

لزوم ارتباط متقابل جامعه با مراکز مرمتی در حفاظت آثار

فاطمه آزادی نقش (1)، فرحناز فتح اله زاده (2)

چکیده

اندیشه لزوم دستیابی به همکاری و ارتباط متقابل جامعه با مراکز مرمتی، موجب تقویت برنامه ریزی ملی برای استفاده از منبع حیاتی اسناد و مدارم میباشد. روابط عمومی در حالی که به کلیه مسائل مطرح در جامعه علاقه ها و سلیقه ها آنها توجه دارد، از مسائلی که در جامعه به فراموشی سپرده میشود نباید غافل باشد بویژه آنکه وظائف مراکز مرمتی یافتن آنچه فراموش شده میباشد بر طبق ضرب المثلی که میگوید گنج در ویرانه است چه بسا مردم عادی وارث گنجینه مهمی باشند که از طریق اجدادشان به آنها رسیده است. آنها میتوانند اطلاعات بسیار خوبی در حوزه کاری خود برای اسناد و میراث مستند ملی. باشند این مقاله به جستجوی مخاطبین، عام ایجاد گروه های دوستی و راه های ترغیب، مردم پیاده سازی برنامه های آموزشی حفاظت گسترش شبکه های اطلاع رسانی و تقویت خط مشی و راهبردهای توسعه اسناد پرداخته است.

کلیدواژه ها حفاظت، اسناد برنامه های آموزشی شبکه اطلاع رسانی، تقویت خط مشی

ص: 93

1- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی و مدرس دانشگاه azadi_nagsh@yahoo.com

2- عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور مرکز خوی ketabdark@gmail.com

در دهه های اخیر فناوری اطلاعات بویژه پایگاههای اطلاعاتی و اینترنت به وسیله ای کارآمد و ضروری در راستای کارهای علمی تبدیل شده اند و از این ابزار بعنوان وسیله ای جهت ارائه منابع اطلاعاتی در قالب رقومی به محققان استفاده می شود. منابع آرشیوی نیز از این امر مستثنی نبوده و مراکز اطلاعاتی و سازمانها از این وسیله جهت دسترس پذیری منابع خود استفاده مینمایند آنچه در این زمینه اهمیت دارد این است که پیش از شروع به کار رقومی سازی به بررسی استانداردها و منابع موجود در زمینه رقومی سازی پرداخته و ویژگیها و استانداردهای موجود در این زمینه را شناخته و با توجه به اهداف و نیازهای خود از آنها استفاده نمود. از جمله مزایای دیگر استفاده از دستورالعمل ها و منابع موجود در زمینه رقومی سازی منابع آرشیوی، ارائه این منابع در قالبی یک دست با سایر پایگاههاست که این امر ارائه یکپارچه این منابع را از طریق یک پایگاه متمرکز مقدور می سازد.

در این پژوهش دستورالعمل ها و منابع موجود در زمینه رقومی سازی منابع اطلاعاتی، مورد بررسی و مختصات مربوط به رقومی سازی منابع آرشیوی در بخشهای مربوط به تصویر برداری و تصاویر مختلف تهیه شده از اسناد عناصر ابر داده ای جهت توصیف اسناد رقومی و ذخیره سازی اسناد رقومی سازی استخراج و ارائه میشوند

میراث مستند، نماد هویت فرهنگی ملل مختلف جهان و موضوع حافظه جهانی است. این میراث بخش مهمی از حافظه ملتها و بیانگر سهم هر یک از ملل جهان در شکل گیری دوره های مختلف تمدن بشری است که گذشته و حال را به هم گره میزند و چشم اندازی از آینده ترسیم می کند. محیط طبیعی که میراث مستند در معرض آن قرار دارند، تأثیر عمیقی بر طول عمر آنها دارد و حفاظت از آن منابع به علت عدم امکان بازسازی آنها امری ضروری و گریزناپذیر است. در این میان حوادثی مانند، سیل آتش سوزی زلزله و گردباد جزء حقایق زندگی هستند اما می توان راهبردهایی برای کاهش تأثیر بالقوه آنها تدوین نمود. راهبرد مدیریت بحران در تدوین برنامه های حفاظت پیشگیرانه برای آرشیوها و همچنین اتخاذ تصمیمات صحیح در هنگام وقوع بحران یاریگر خواهد بود. مدیریت بحران در آرشیوها از جایگاه مهمی برای حفاظت آثار تاریخی فرهنگی در مجموعه ها برخوردار است چراکه با مدیریت صحیح بحران میتوان از تخریب و آسیب به آثار تاریخی پیشگیری نمود. بنابراین ضروری است که تمامی کتابخانه ها بدون در نظر گرفتن کوچک و بزرگ بودن خود، در تدوین برنامه مقابله با بحران بکوشند در این مقاله به بحث درباره مفهوم بحران هدفهای مدیریت بحران، عوامل بحران ساز مواد آرشیوی، روشهای مدیریت بحران در آرشیوها، پرداخته شده است.

کلیدواژه ها: بحران آرشیوی مدیریت بحران، راهکارهای پیشگیری

چکیده

نقاشی معروف به، زیرلاکی نقاشی با آبرنگ و در مواردی نادر با رنگ روغن بر روی چوب یا خمیر کاغذ است که بر روی زیر سازیهای مختلف اجرا شده و سپس با لایه یا لایه‌هایی از روغن پوشانده میشود که به آن جلا و استحکام می بخشد و در ساختن اشیا تزئینی چون جلد قلمدان قاب، آینه جعبه جواهر یا صندوقچه و بکار میرود.

این شاخه از هنر نقاشی از اواخر صفویه به وجود آمد و در دوران قاجار به اوج درخشش خود میرسد و در این مقاله به تکنیکهای مرمت جلد‌های لاک‌ی نسخه‌های خطی پرداخته می شود.

کلیدواژه‌ها: مرمت، جلد، جلد لاک‌ی، نسخه خطی

ص: 96

مستندنگاری حفاظت و مرمت یک جلد قرآن خطی دوره صفویه

حمید ملکیان(1)، فاطمه قدرتی(2)، رقیه محمودی(3)

چکیده

مطالعه نسخ خطی و شناسایی آنها از لحاظ آسیبه‌های وارده کمک فراوانی به نگهداری هر چه بهتر آنها می‌کند در این میان، قرآن در میان ملل مسلمان و حتی غیر مسلمان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و همین حرمت و تبرک ما را بر این داشت که به آسیب شناسی آسیب زدایی و مستندنگاری این اثر نفیس بپردازیم.

مستندنگاری مربوط به حفاظت و مرمت یک جلد قرآن خطی مربوط به دوره صفویه می‌باشد در این مقاله کلیه مراحل آسیب شناسی، آسیب زدایی، مرمت و بازسازی جلد در این اثر بطور کامل شرح داده می‌شود.

کلید واژه‌ها آسیب شناسی، آسیب زدایی، مستندنگاری

ص: 97

1- مدرس دانشگاه و کارشناس ارشد مرمت کتابخانه و موزه مجلس شورای اسلامی ایران Ha_malekian@yahoo.com

2- کارشناس مسئول آزمایشگاه شیمی اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. Fa_ghodraty@yahoo.com

3- کارشناس آزمایشگاه اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. Roghi_mah2005@yahoo.com

چکیده

در این مقاله یک جلد قرآن کریم خطی متعلق به سال 1295 هجری قمری که دارای آسیبهای مختلفی بود مورد بررسی قرار گرفته است. این آسیبها شامل پارگی و ریختگی در قسمت‌های مختلف، کتاب اعمال مرمت‌های غیر اصولی بر روی آن نظیر استفاده از چسب‌های غیر استاندارد، لکه و اسیدی شدن صفحات کتاب و نیز آسیب‌های وارده بر روی عطف و جلد آن بود برای از بین بردن این آسیبها و بازسازی کتاب فعالیت‌های مختلفی صورت گرفت از جمله تمام مرمت‌های غیر اصولی از روی آن برداشته شد و لکه‌های آن نیز با حلال‌های بی‌ضرر تا حد امکان برطرف گردید. همچنین برای جلوگیری از خرد شدن و تیره شدن بیشتر صفحات کتاب از محلول‌های قلیایی برای اسید زدایی آن استفاده گردید. سپس صفحات کتاب با روش مناسب مرمت شده و پس از جزء بندی و دوخت برای آن جلدو برای نگهداری بهتر، کتاب جعبه حفاظتی برای آن تهیه گردید کلیه این مراحل در این مقاله به روش مستند نگاری به تصویر کشیده شده است.

کلید واژه‌ها: مستند نگاری، قرآن، آسیب زدایی، مرمت، جلدسازی سنتی

ص: 98

1- کارشناس مهندسی شیمی صنایع پتروشیمی دانشگاه شیراز رئیس گروه آسیب شناسی و آزمایشگاه، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. sh_bohlouli@yahoo.com

2- مرمتگر اسناد و نسخ خطی اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا. a_f_n_sh@yahoo.com

لیلا بیدار(1)

چکیده

حفظ و نگهداری اسناد از دیر باز بسیار مهم بوده است. در تهیه اسناد و کتابها، انتخاب مناسب جوهر و کاغذ به بقا و طول عمر آنها کمک فراوانی می نماید بطوری که این ویژگیها بعنوان مقاومت جوهر و کاغذ در برابر تخریب شیمیایی و بیولوژیکی ایجاد شده توسط محیط اطراف تعریف می شود. از آنجائی که عوامل مختلفی باعث تخریب تدریجی اسناد میگردد، تأکید بیشتر این مقاله بر عوامل محیطی و ترکیبات به کار گرفته در مرکبها میباشد در این مقاله مطالعات و آزمایشهای ویژه ای بر روی مرکبها و زوال، بیولوژی شیمیایی و فیزیکی آن صورت می گیرد، همچنین این آزمایشات در ابتدا بر روی جوهرها به همراه افزایش و کاهش رطوبت نسبی و رطوبت های متغیر انجام میشود با توجه به اینکه پروتئین چسب موجود در جوهر، به آسانی توسط قارچ و رطوبت شکسته می گردد، تغییرات متناوب رطوبت بر روی جوهر باعث خشک و غیر طبیعی شدن پروتئین چسب و از سوی دیگر سبب نشو و نمو قارچ میشود. در آزمایشگاه میتوان قارچها را از جوهرهای کپک زده جدا و

شناسایی نمود.

بعلاوه چگونگی تخریب تدریجی اسناد قدیمی توسط مازو موجود در جوهرها و ارائه راهکارهایی نوین برای مرمت و بازسازی آثار رو به زوال از جمله موضوعاتی است که در این بررسی به آن پرداخته می شود.

کلید واژه ها حفظ و نگهداری، مرکب مازو، قارچ، تانن، چسبندگی، رطوبت نسبی، پروتئین چسب

ص: 99

مطالعه تطبیقی روشهای نوین حفظ و نگهداری از میراث مکتوب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با کتابخانه و مرکز اسناد سه کشور پیشرفته آمریکا بریتانیا و استرالیا

خدیجه مرادی(1)

چکیده

میراث مکتوب نقش مهمی در فرهنگ یک جامعه و حتی یک جهان ایفا مینماید این میراث گذشته را به حال پیوند داده و در شکل دهی آینده جامعه نیز مؤثر میباشد، در نتیجه یکی از مسئولیتهای مهم کتابخانه و آرشیو ملی هر کشوری حفظ و نگهداری از میراث مکتوب آن کشور است. هدف از انجام پژوهش، بررسی روش-های نوین به کار رفته جهت حفاظت و نگهداری از میراث مکتوب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و تطبیق آنها با روشهای حفاظتی به کار رفته در مراکز اسناد و کتابخانه ملی سه کشور پیشرفته آمریکا، بریتانیا و استرالیا میباشد. نوع پژوهش کاربردی و روش انجام پژوهش تحلیلی و ارزیابانه بوده و ابزار مورد استفاده جهت انجام پژوهش سیاهه واریسی محقق ساخته است. نتایج پژوهش روشهای نوین به کار رفته جهت حفظ میراث مکتوب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و کتابخانه و مرکز اسناد سه کشور پیشرفته را معرفی کرده و مزایا و کاستی های هر یک از آنها را بر شمرده و در پایان راهکارهایی جهت نگهداری و حفاظت کارآمدتر منابع مکتوب را معرفی خواهد نمود

کلید واژه ها: میراث مکتوب، حفظ و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی

ص: 100

چکیده

ماهیت رو به رشد پویا و فراگیر فناوری ارتباطات و اطلاعات به نحوی است که علاوه بر فرصتهای بسیاری که برای رشد و اعتلای جوامع پدید می آورد می تواند منشأ تهدیدات و آسیب پذیریهایی جدی نیز باشد فرصتهای بیشمار ناشی از استفاده بهینه از فناوری ارتباطات و اطلاعات در صورت عدم توجه به سیل تهدیدات و عدم آمادگی های لازم، میتواند هم گسترش بکارگیری این فناوری را به طور جدی تهدید نموده و از آن بکاهد و هم لطمات جبران ناپذیری برای جوامع و سازمانها به دنبال داشته باشد برای مواجهه نظام مند با تهدیدهای فزاینده ی این فضا، نیاز به برنامه ریزی پویا در حوزه امنیت فضای تبادل اطلاعات و نیز آشنایی نیروی انسانی با استانداردها، سیاست امنیتی، سازمان زیر ساخت امنیتی سازمان و... و نیز پشتیبانی مدیران از موارد و ضوابط، ایمنی به شدت احساس میشود (عرب سرخی 1386) در این راستا بر آن شدیم تا به معرفی سیستم (2) Information Security Management System که سیستمی برای مدیریت امنیت اطلاعات است و استانداردهایی را برای ایمن سازی فضای تبادل اطلاعات در سازمانها ارائه مینماید و بنا به تعریف استاندارد ISO/IEC 27001 بخشی از سیستم مدیریت مبتنی بر رویکرد تحلیل مخاطرات کسب و کار شامل ایجاد بکارگیری، مدیریت نظارت، بازنگری نگهداری و بهبود امنیت اطلاعات سازمان میگردد و به طور کلی هدف آن حفظ سرمایه های اطلاعاتی (نرم افزارها، سخت افزارها، نیروی انسانی، داده های، کاغذی داده های الکترونیکی و سیستمهای ارتباطی) سازمان در مقابل تهدیدات خارجی و درونی میباشد پردازیم

کلید واژه ها: نیروی انسانی متخصص، داده های الکترونیکی، امنیت اطلاعات ISMS

ص: 101

1- کارشناس ارشد رشته کتابداری و اطلاع رسانی و مسئول کتابخانه دیجیتال مؤسسه تحقیقات ارتباطات و فناوری اطلاعات

shirin_9946@yahoo.com

2- (ISMS)

مطالعه و حفاظت سند فروش متعلق به دوره قاجار (با نگاهی خاص به نقش حفاظتی پوشش چرم در جلوگیری از آسیب های بیولوژیک)

آزاده قبادی(1)

چکیده

بدلیل تعدد آثار کاغذی و نسخ خطی متعلق به ادوار مختلف تاریخ در ایران و قابلیت آسیب پذیری و همچنین اهمیت این اسناد برای حفظ میراث فرهنگی، نگهداری از این آثار بسیار مورد توجه مرمثگران میباشد. به لحاظ تنوع در ابعاد و اشکال و اجزاء آثار کاغذی و نحوه نگهداری و محیط پیرامون آنها، شناسایی عناصر به کار رفته در این آثار و بخصوص استفاده از روشهای غیر تخریبی از اهمیت بسزایی برخوردار است.

این تحقیق با تکیه بر مطالعات علمی و استفاده از روشهای غیر تخریبی جهت حفاظت یک نسخه سند فروش ملک متعلق به دوره قاجار که در پوشش چرمی بصورت طومار قرار داشته میباشد و علاوه بر پرداختن به شیوه های معمول به کار گرفته شده در مرمت آثار کاغذی، اثر حفاظتی چرم در جلوگیری از آسیبهای بیولوژیک را مورد بررسی قرار داده و با توجه به نتایج حاصل از مطالعات میکروسکوپی مزایا و معایب آن از نقطه نظر مبانی مرمت تحلیل گردید.

در شناسایی مرکب بکار رفته در این سند بر اساس شیوه های پردازش تصاویر پیشرفته دیجیتالی که با استفاده از یک روش خودکار و غیر مخرب که تجزیه عناصر مرکب و تعیین نوع آنرا تنها با روشهای مشاهداتی امکان پذیر می سازد، استفاده شده است. بدین ترتیب که پس از ماکروفتوگرافی از سند و بررسی عکسها در نرم افزار گرافیکی فتوشاپ و بر اساس اندازه گیریهای انجام شده اجزای مرکب را شناسایی کرده و در نهایت پس مطالعات فن شناسی و ارائه نتایج آسیب شناسی انجام شده استفاده از مواد شیمیایی مخصوص این اثر جهت ضدعفونی کردن و حفاظت این گونه آثار مطرح شده است.

کلید واژه ها آسیبهای بیولوژیک، نسخ خطی، طومار، روش غیر تخریبی، ماکروفتوگرافی

ص: 102

چکیده

یکی از وظایف اصلی مراکز اسناد حفظ و نگهداری و مرمت اسناد تاریخی و به ویژه نسخه های خطی است. ارزش اسناد تاریخی و نسخه های خطی نیز بر همگان آشکار است. اما چگونه مراکز اسناد و آرشیو میتوانند بدون آسیب رساندن به اصل نسخه های با ارزش تاریخی را مرمت کنند

آرشیویست ها و مرمتگران در طول سالهای گذشته از روشهای مختلف مرمت نسخه های خطی استفاده کرده اند که ترکیبی از روشهای سنتی و مدرن است. اکنون فناوری روشهای جدید و بهتری را پیش روی مرمتگران قرار میدهد یکی از روشهای مدرن امروزی مرمت دیجیتالی با استفاده از volumetric scanning است. هدف از نگارش این مقاله ضمن تاکید بر ارزش نسخه های خطی معرفی این روش است. مرمت دیجیتالی با استفاده از volumetric scanning یک روش غیر مخرب است. در این روش با دیجیتالی کردن نسخ خطی و شبیه سازی آن در یک فضای سه بعدی بدون باز کردن و آسیب رساندن به نسخه خطی آسیب دیده با استفاده از اشعه X می توان با وضوح بالا اطلاعات موجود در بافت لایه های کاغذ را مشاهده کرد. وضوح بیشتر دیجیتالی با شفاف سازی لایه های اصلی کاغذ و جوهر امکان پذیر است. در نتیجه با استفاده از این روش محققان و استفاده کنندگان این نوع منابع قادر به انواع جدید تحلیل ها خواهند بود

ص: 103

1- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شاهد تهران Akram.sokoti@gmail.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه شاهد تهران sbanazade@gmail.com

منیره محمد زاده مقدم (1)

چکیده

مواد آرشیوی میراث مکتوب و غیر مکتوبی هستند که حاصل فعالیتهای گروهی یا فردی اقوام و جوامع بشری میباشند این گنجینه های ارزشمند به منزله پلی میان نسلها عمل کرده و بشر همواره در طی قرون به ارزش این آثار پی برده و وظیفه ی حفظ و نگهداری و مرمت آثاری را که به گونه ای بیانگر، تاریخ پیشینه ارزشها توانمندیها و جوامع بشری را در گذشته و یا حال است بر عهده داشته است.

چگونگی حفظ و نگهداری هر آنچه از گذشتگان به ما رسیده و ارزش جاودان ماندن را دارد یکی از موضوعات تاریخ علم مرمت و نیز آرشیو است. موادی که مورد مرمت و بازسازی قرار میگیرند از ساختار مواد و درون مایه های متفاوتی شکل گرفته اند و نسبت به شرایط و مواد خاصی نیز آسیب پذیرند از این رو حفظ و نگهداری آنان نیز از یکدیگر متفاوت است.

در هر دوره از تاریخ حافظان اسناد و مواد بنابر توان علمی و فنی که داشته اند نسبت به حفظ نگهداری و مرمت آثار کوشیده اند با رشد علم و تکنولوژی حفظ، نگهداری و مرمت آثار نیز همواره روندی رو به تکامل را پیش گرفته است به گونه ای که مواد و روشهای جدید و متفاوتی از آنچه که در گذشته استفاده می شد امروز به کار می رود.

ص: 104

چکیده

مطالعات بیانگر آن است که از آنجایی که آثار کاغذی دارای ماهیتی آلی میباشند نسبت به عوامل شیمیایی فیزیکی و بیولوژیکی محیط بسیار حساس بوده و در شرایط نگهداری نامساعد فرآیندهای فرسایش و روند تخریب حتی تا فروپاشی کامل آنها ادامه خواهد یافت از آنجایی که نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم خواص منحصر به فردی در مقابله با عوامل آسیب رسان از خود نشان داده اند در مقاله حاضر از این نانوذرات به منظور حفاظت پیشگیرانه از آثار کاغذی بهره گرفته شده است.

بدین منظور ابتدا نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم بر روی سطح شیشه لایه نشانی گردیده، سپس با استفاده از این شیشه های لایه نشانی، شده محفظه ای جهت حفاظت آثار کاغذی در برابر عوامل مختلف آسیب رسان ساخته شد. سپس آزمایشهای پیرسازی گرمایی رطوبتی و نوری بر روی نمونه های کاغذ استاندارد قرار داده شده در این محفظه لایه نشانی شده انجام گرفت و نتایج حاصل از آزمایشات انجام گرفته بر روی این نمونه با محفظه ساخته شده از شیشه معمولی به عنوان شاهد مورد مقایسه قرار گرفت. نتایج نشان دادند که کاغذهای نگهداری شده در محفظه لایه نشانی شده با نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم مقاومت بسیار بالایی را در برابر اکسایش کاغذ و رنگ پریدگی در برابر نور از خود نشان داده و این محفظه ها نقش بسیار مؤثری در حفاظت پیشگیرانه از آثار کاغذی در برابر عوامل آسیب رسان دارا میباشند.

کلید واژه ها حفاظت پیشگیرانه اسناد و میراث مستند نانو ذرات دی اکسید تیتانیوم محفظه نگهداری

ص: 105

1- کارشناس ارشد مرمت اشیاء تاریخی و فرهنگی کارشناس مرمت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.

mohammad_hadadi2004@yahoo.com

2- دکتری شیمی عضو هیات علمی دانشگاه تهران mafsharpour@ut.ac.ir

چکیده

این مقاله به مرور آزمایشات انجام شده جهت بررسی اثرات یونیزاسیون اشعه گاما بر روی گندزدایی کتب قدیمی و نسخ خطی می پردازد. در سالهای اخیر تحقیقات متعددی جهت بررسی اثر پرتوافکنی بر روی مشخصات مکانیکی و شیمیایی کاغذ و به خصوص سلولز که خمیر مایه کاغذ را تشکیل میدهد انجام شده است. هر چند که پرتو درمانی میتواند موجودات مضر کاغذ را از بین ببرد در مقابل میتواند اثرات منفی بر روی سلولز داشته باشد و فرآیند depolymerization (شکستن پیوندهای کربن - نیتروژن) شتاب بیشتری نسبت به سیکل طبیعی خود خواهد داشت

این بررسی نشان می دهد که تحقیقات انجام شده دارای نکات مشترکی هستند. اشعه یونیزاسیون هیچ گونه اثر قابل نشانه ای بر روی ماده ی آزمایش نمی گذارد. آزمایش یونیزاسیون جهت از بین بردن حشرات و جانوران ریز مؤثر است. ثبات جوهر چاپ به وسیله اشعه ی گاما تغییر پیدا نمی کند.

کلید واژه ها: اشعه گاما، ضد عفونی، کاغذ

ص: 106

اکرم کوچکی (1)

چکیده

رشد و توسعه فناوری بر تمامی جنبه های زندگی بشر تاثیر بسزایی داشته است. در محافظت از منابع آرسنیوی نیز استفاده از فناوری موجب تسهیل در محافظت و تداوم عمر منابع آرسنیوی می شود در واقع حفاظت و نگهداری مواد کتابخانه ای شامل تدابیر پیشگیری کننده و بازسازی پس از بروز خسارت است. اما نکته قابل توجه در محافظت منابع اطلاعاتی، نقش فناوریها در محافظت پیشگیرانه است. در این مقاله سعی بر آن است که به بررسی سیستمهای حفاظت و پیشگیری در ایران و کشورهای اروپایی پرداخته شود

کلید واژه ها : حفاظت پیشگیرانه فناوری نوین مواد کتابخانه ای

ص: 107

1- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه امام رضا - کتابدار کتابخانه دانشگاه امام رضا
a.koochaci@gmail.com

چکیده

از زمانی که فناوری دانش و اطلاعات در دنیای کنونی نقش محوری خود را نشان داده تاکنون پدیده‌ها و مفاهیم بیشماری ابداع و در عرصه فعالیت‌های مختلف از جمله فرهنگی و تمدنی به خدمت گرفته شده است هر یک از این پدیده‌ها و مفاهیم مبتنی بر نیازی خاص و در جهت رفع مشکلات مبتلا بر ابداع و مفهوم پردازش‌های لازم در مورد آنان صورت پذیرفته است حفاظت پیشگیرانه از جمله پدیده‌هایی است که در دنیای دانش و فناوری تیمی از پژوهشگران و متخصصان در راستای دستیابی به حفاظت نگهداری و انتقال آثار تاریخی فرهنگی یا داده‌های باستان‌شناسی و موارث فرهنگی و تمدنی به نسل‌های بعدی سعی دارد با بکارگیری نظامات علمی اجرایی اداری و اجتماعی نگرش جدید در بهینه‌سازی مجموعه‌های تاریخی ابنیه و موزه‌ها ایجاد نماید و امر حفاظت را توسعه داده و تخصص‌های دیگر را در جهت حفاظت بهینه از آثار و اموال، تاریخی فرهنگی هدایت نماید. با بکارگیری متدهای اجرایی لازم به شرایط مطلوب فیزیکی و شیمیایی مورد نیاز حفاظت نزدیک باشد و از طرف دیگر مرمتگر را ملزم میسازد دانش و فنون مورد نیاز را بکار گیرد و با استفاده از روش‌های مطمئن نسبت به حذف عوامل آسیب‌رسان و حفظ اثر در شرایط مناسب اقدام نماید.

در این مقاله با بررسی و تبیین پدیده‌ی فوق‌الذکر در ابعاد مختلف سعی شده است از یک طرف به موارد، تکنیکی، فنی و نهایتاً نقش و تأثیر این پدیده در دستیابی به فرآیند فوق‌پیشرفته‌ی ذخیره‌حفاظت و انتقال داده‌های فرهنگی، تاریخی، تمدنی باستان‌شناسی و غیره با استفاده از تکنولوژی‌های نوین به صورتی علمی تشریح شوند از طرف دیگر ضمن استفاده از مدارک مستند با ارائه بیان و معرفی این تکنولوژی‌های

ص: 108

1- کتابدار کتابخانه موزه دفاع مقدس ne.naderi@gmail.com

2- کتابدار کتابخانه موزه دفاع مقدس zfazaaee22@gmail.com

نویسن به دست اندرکاران هنر ورشته های هنری و باستان شناسی، حفاظت و مرمت آثار تاریخی و فرهنگی کشورمان به خصوص استادان و دانشجویان این رشته در دانشگاهها و مراکز پژوهشی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و نیز همه پژوهشگران مرتبط به این شاخه علمی اعلام نمایم تا در امر هنر و موضوع حفاظت و مرمت آثار تاریخی و فرهنگی به ویژه حفاظت پیشگیرانه با تکنولوژی و فناوریهای نویسن آشنا گردند.

کلید واژه ها حفاظت فناوریهای نویسن، حفاظت پیشگیرانه

ص: 109

چکیده

در طول تاریخ اسناد و کتابها نقش مهمی را در زندگی و فعالیت بشری داشته اند. به همین دلیل نیز ارزشهای نمادین و فرهنگی فراوانی را در خود نگاه داشته اند. این موضوع زمانی اهمیت بیشتری مییابد که پیام رسان وقایع تاریخی خاصی نیز باشند همانند لوازم عکس، نامه وصیت نامه های باقیمانده از شهدای گرانقدر 8 سال دفاع مقدس در جنگ تحمیلی ایران و عراق برای حفظ و نگهداری چنین آثاری اجرای عملیات مرمتی و حفاظتی لازم و ضروری است تصمیم گیری و برنامه ریزی برای عملیات مرمتی هر نوع سند کتاب و هر گونه اثری که جنبه کتابخانه ای و آرشیوی داشته باشد از درک و فهم مرمتگران و دانش حرفه ای آنها نسبت به ویژگیهای کاربردی این نوع آثار و بر اساس اصول اخلاقی و مبانی نظری مرمت و حفاظت اسناد و کتب مرمت خواهد شد و هرگونه تصمیمات مرمتی که مرمتگران خواهند گرفت تحت تأثیر این سه عامل خواهد بود. هر چند که در چند سال اخیر بحثهای فراوانی پیرامون اجرای حفاظت پیشگیرانه و یا، پایش بجای استفاده از روشهای معمول مرمتی که نوعی دخالت در اثر محسوب می شوند، صورت گرفته است.(3) در این مقاله نیز سعی بر این است که با توجه به اصول یاد شده در بالا روشهای حفاظت مرمت و نگهداری اسناد و کتب مورد بررسی قرار بگیرد با نگرشی ویژه به مدیریت حفاظت پیشگیرانه و پایش در کتابخانه ها و آرشیوهای عمومی، دولتی و خصوصی

کلید واژه ها حفاظت پیشگیرانه، مرمت، دانش و مهارت

ص: 110

1- کارشناس ارشد حفاظت و مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی و مدرس دانشگاه هنر اصفهان و دانشگاه هنرهای اسلامی تبریز
fariba.majidi@gmail.com

2- کارشناس ارشد حفاظت و مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی sahar.jafari.61@gmail.com

3- پایش به معنی نظارت است و منظور از آن آگاهی از وضعیت یک سامانه یا پدیده از راه مشاهده دگرگونیهایی است که ممکن است با گذر زمان در آن سامانه یا پدیده رخ دهد: <http://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-124-1.pdf>

Course outline: Preventive Conservation (Prepared by Prof. Dr. Ziad al-Saad

زهرا حیدری پناه(1) کبری حاجیوند غلامی(2)، زهرا نجفی(3)

چکیده

با توجه به نقش و اهمیت آرشیوها و اشیاء تاریخی، فرهنگی که به نوعی میراث ملی جامعه محسوب می شود، متأسفانه همواره بحرانها این میراث گران بها را تهدید میکند بطوری که این مسئله از لحاظ اقتصادی و هم نیروی متخصص برای کتابخانه ها و مراکز آرشیوی هزینه بر خواهد بود. از آنجایی که صرف وقت و منابع مالی برای جلوگیری از آسیب مواد کتابخانه ای بسیار اقتصادی تر از مرمت، تعمیر و جایگزینی آنها (با مواد مشابه سالم) است لذا حفاظت از مجموعه های فعلی یکی از راه های خدمات رسانی به کاربران آینده است اما بهترین جنبه حفاظت، پیشگیری است چرا که همواره پیشگیری بهتر از درمان است بنابراین حفاظت پیشگیرانه منجر به کندتر شدن روند آسیبها و خسارتها در آرشیوها و کتابخانه ها میشود. در این مقاله تلاش شده که ضمن اشاره ای بر آسیب شناسی مواد کتابخانه ای راهکارهایی را جهت حفاظت پیشگیرانه در مدیریت بحران آرشیوها ارائه نماید.

کلیدواژه ها آرشیو حفاظت پیشگیرانه آسیب شناسی مواد کتابخانه ای مدیریت بحران

ص: 111

1- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز zahraheyda@yahoo.com

2- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز Kobra_hgholami@yahoo.com

3- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز z.najafi67@gmail.com

معصومه انگورج تقوی(1)، محمد حدادی(2)

چکیده

اسناد تاریخی یکی از بهترین مشخصه ها برای معرفی اصالت پیشینه فرهنگ کشورها در دنیاست و حفاظت و نگهداری از آنها نیز از اهمیت ویژه ای برخوردار است. بر همین اساس اطلاع رسانی در این حوزه برای عموم مردم و دانستن و شناختن اصول حفاظت و نگهداری نیز بسیار ضروری است

هدف از این مقاله روشن ساختن نقش سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در جلوگیری از مشکلات ناشی از عدم آگاهی افراد در حفاظت و نگهداری اسناد و ارتقاء این سطح آگاهی است.

برگزاری کارگاههای آموزشی در سنین مختلف برای مخاطبان داخل و خارج کشور، دورههای حضوری و الکترونیکی حفاظت و نگهداری اسناد دوره های آموزشی مرمت اسناد از جمله مسائلی است که در این مقاله به آن پرداخته شده است.

کلید واژه ها: اطلاع رسانی، آموزش حفاظت، نگهداری، سازمان اسناد و کتابخانه ملی

ص: 112

1- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی کارشناس مدیریت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.
masoumeh.taghavi@gmail.com

2- کارشناس ارشد مرمت اشیاء فرهنگی و تاریخی کارشناس مرمت اداره کل حفاظت و نگهداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا.ا.
mohammad_hadadi2004@yahoo.com

چکیده

اهمیت مواد و اسناد آرشیوی به صورت مکتوب یا الکترونیکی به عنوان حافظه تاریخی ملتها بر کسی پوشیده نیست؛ از طرفی اسناد و مواد آرشیوی، پیوسته بر اثر مشکلات و مسائل ناشی از ساختار مواد مردم و محیط در معرض فرسایش قرار دارند؛ از این رو اتخاذ تدابیری به منظور حفاظت از این منابع، پیش از آن که خطری آنها را تهدید کند یکی از دغدغه های مهم مسئولین مراکز آرشیوی است. از آنجایی که همواره در هر شرایطی داشتن آگاهی و دانش در امور مختلف سازمانی از اهمیت ویژه ای برخوردار است در مراکز آرشیوی نیز چنانچه کارکنان و مسئولان آگاهی و دانش کافی در زمینه انواع عوامل تهدید کننده و راههای مقابله با این عوامل داشته باشند در شرایط بحرانی به درستی و به موقع قادر خواهند بود حافظ مواد و منابع آرشیو خود باشند از این رو ارتقای سطح دانش افراد به جریان انداختن صحیح آن و در واقع مدیریت دانش موجود در سازمان برای بهبود کیفیت فعالیتهای حفاظتی این مراکز از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

بنابراین در مقاله حاضر سعی شده است علاوه بر بررسی اهمیت حفاظت پیشگیرانه در مراکز آرشیوی نقش دانش افراد و مدیریت بهینه این دانش در ارتقای کیفی فعالیتهای حفاظتی تشریح شده و راهکارهای ضروری برای آن ارائه شود.

کلیدواژه ها حفاظت پیشگیرانه، مدیریت دانش مواد و اسناد آرشیوی موقعیتهای بحرانی

ص: 113

1- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس mahtab.teymuri@gmail.com

2- کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی yousefsadiqi@gmail.com

3- دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه تربیت مدرس mi.arfaei@yahoo.com

چکیده

بخش عظیمی از میراث خوشنویسی ایران شامل، ادعیه زیارت نامه و مناجات نامه می باشد که اغلب به خط نسخ نگاشته شده اند زیارت نامه ها که در تکایا، بقاع و اماکن متبرکه نصب میشوند از منظر مفهوم و کاربرد از اهمیت ویژه ای در فرهنگ اسلامی و به ویژه شیعه برخوردارند. این زیارت نامه ها به شکل کتابچه و یا بصورت تابلو در ابعاد مختلف تهیه شده و در محل های مختلف نصب میگردند. زیارت نامه های تابلویی عمدتاً بر روی کاغذ و یا پارچه نگاشته شده بر تکیه گاه های چوبی چسبانده می شدند. تنش های وارده از محیط بر این آثار و واکنش های متفاوت، چوب، پارچه کاغذ و چسب آسیبهایی را روی این آثار بوجود آورده است. بررسیها نشان میدهد که علیرغم ساختار مقاوم این گونه آثار، عدم نگهداری و استفاده صحیح، آنها را برای آسیبهای فیزیکی شیمیایی و بیولوژیکی مستعد نموده است عمده این آثار موقوفاتی هستند که به دلیل شرایط خاص سنت وقف در فرهنگ اسلامی امکان خروج آنها از مجموعه مگر به ضرورت وجود ندارد. بنابراین این آثار همیشه بایستی در محل بوده و مورد استفاده قرار گیرند با توجه به این که شرایط محیطی و ساختار اشیاء باعث ایجاد آسیبه و کمبودهایی در این گونه آثار می گردد، بایستی حفظ، مرمت و به ویژه بازسازی آنها با مبانی نظری خاصی مبتنی بر حفظ ارزشهای اثر و رعایت اصول سنن اسلامی و در عین حال رعایت اصول نگهداری و ارائه اثر در حین کاربرد آنها انجام گیرد.

این مقاله ضمن بررسی ساختار و کاربرد این آثار به بررسی تأثیرات سنت وقف بر اصول حفظ و نگهداری این گونه آثار پرداخته به ذکر نمونه هایی از زیارت نامه های مرمت شده توسط نگارنده بر این اساس می پردازد.

کلید واژه ها: میراث خوشنویسی، وقف مرمت بازسازی، زیارتنامه

ص: 114

نگاهی به نقشه های قدیمی و لزوم حفظ و مرمت این آثار به عنوان اسناد تاریخی

هادی زند کریمی(1)، مسعود باقرزاده کثیری(2)، علی نعمتی بابابلو(3)

چکیده

نقشه نگاری (Cartography) از فنونی است که سابقه ی آن به دوران باستان می‌رسد و ایرانیان نیز بخصوص در دوران اسلامی سهم قابل توجهی در ارتقاء این فن داشته اند تا جایی که با حضور دانشمندان بزرگ ایرانی همچون ابن خردادبه، بلخی، استخری جیهانی، قزوینی و... مکتب کلاسیک نقشه نگاری اسلامی پایه گذاری گردید و نقشه های متعددی با ارزشهای تاریخی و زیبایی شناسی از این دوران به جا مانده است. اما با وجود این پیشینه درخشان تاکنون کمتر پژوهشی به این مقوله یعنی حفاظت و مرمت نقشه های قدیمی پرداخته است از این رو در این پژوهش ضمن مروری بر تاریخچه نقشه نگاری و معرفی مکتب کلاسیک نقشه نگاری اسلامی و چهره های سرشناس این مکتب نمونه هایی از نقشه های قدیمی معرفی میشوند و با تبیین ارزشهای تاریخی و زیبایی شناسی آنها لزوم حفظ و مرمت این بخش از میراث مستند مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

کلید واژه:ها میراث مستند نقشه، نگاری، نقشه، قدیمی مکتب کلاسیک نقشه نگاری اسلامی

ص: 115

1- دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت آثار تاریخی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی hadizand@ymail.com

2- استادیار گروه مرمت آثار تاریخی دانشگاه هنر اسلامی تبریز

3- مربی گروه مرمت آثار تاریخی دانشگاه هنر اسلامی تبریز A_nemati@Tabriziau.ac.ir

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتابخانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

